

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Sākumskolas skolotājs ar tiesībām mācīt vienu priekšmetu pamatskolā

MĀRĪTE OGORODNIKOVA

**Motivācijas sekmēšana 3. - 4. klašu skolēniem vizuālās mākslas
stundās**

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

Doc.
Akadēmiskais amats

Dr. paed.
Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Daiga Kalēja-Gasparoviča
Vārds, Uzvārds

Paraksts

RĪGA 2020

Saturs

Ievads.....	5
1. Motivācija.....	7
1. 1. Motivācija un tās sekmēšana	7
1. 2. Sākumskolas skolēnu vecumposma raksturojums	12
2. Vizuālās mākslas stundas 3. - 4. klasē.....	16
2. 1. Vizuālās mākslas stundu saturs 3. - 4. klasē	16
2. 2. Pedagoģiskā darbība vizuālās mākslas stundās sākumskolā	20
3. Empīriskais pētījums	30
3. 1. Empīriskā pētījuma metodoloģija	30
3. 2. Pētījuma norise	34
3. 3. Pētījumā iegūtie rezultāti un to analīze.....	44
Secinājumi	52
Priekšlikumi.....	54
Literatūras un avotu saraksts	55
Pielikumi.....	58

Anotācija

Bakalaura darba nosaukums ir *Motivācijas sekmēšana 3. - 4. klašu skolēniem vizuālās mākslas stundās*, tāpēc darba **mērķis** ir teorētiski noskaidrot un praktiski pārbaudīt

3. – 4. klašu skolēnu motivācijas sekmēšanu vizuālās mākslas stundās. Darba **autors** Mārīte Ogorodnikova

Darbs sastāv no trīs sadaļām. Pirmajā sadaļā analizētas pedagoģijas un psiholoģijas zinātnieku atziņas par motivācijas sekmēšanu, raksturots sākumskolas skolēnu vecumposms.

Otrajā sadaļā sniegts raksturojums par vizuālās mākslas mācību priekšmeta saturu un par iespējām, izmantojot dažādas darba metodes, formas un paņēmienus, sekmēt motivāciju.

Trešajā sadaļā veikts empīriskais pētījums par motivācijas sekmēšanu vizuālās mākslas stundās 3. – 4. klašu skolēniem. Pētījumā sākotnēji izstrādāti motivācijas sekmēšanas kritēriji un rādītāji. Balstoties uz izstrādātajiem motivācijas sekmēšanas kritērijiem un rādītājiem, tika izvērtēti motivācijas sekmēšanas līmeņi.

Skolēnu motivācijas sekmēšanas līmeņu vērtēšanā izmantota kvantitatīvā pētniecības metode – aptauja un kvalitatīvās pētniecības metodes - pedagoģiskais vērojums un bērnu darbu analīze. Izmantojot daudzveidīgas metodes un darba formas un, izvirzot mērķtiecīgus ”spēles” noteikumus, pētījuma laikā skolēnos radīta interese, tādējādi sekmējot motivācijas attīstību. Pētījuma rezultātā pierādījās, ka skolēni izvirzot stundas uzdevumus un sasniedzamo rezultātu, gūst pārliecību par saviem spēkiem un ar prieku iesaistās mācību procesā.

Atslēgvārdi: vizuālā māksla, motivācija, sākumskola, interese, prieks, radošums.

Darba apjoms ir 71 lpp. Tajā iekļauti 14 attēli, 2 tabulas, 10 pielikumi, izmantotas 40 bibliogrāfiskā saraksta vienības.

Abstract

The title of the Paper is *Improving Motivation in Arts Lessons of Form 3 and 4 Students*. **Author** Marite Ogorodnikova. The **aim** of the Paper is to study in theory and check in practice Form 3 and 4 students' improvement of motivation in Arts lessons of Form 3 and 4 students.

The Paper consists of three chapters. In the first chapter the findings of pedagogy and psychology scientists on the facilitating motivation are studied, the age of primary school pupils is characterised.

In the second chapter the syllabus of the Arts subject and the description of possibilities to facilitate motivation by using various working methods, forms and techniques are provided.

In the third chapter the empirical study on improvement of motivation in Arts lessons of Form 3 and 4 students has been performed. First, the facilitating criteria and indicators were developed. Based on the facilitating criteria and indicators the levels of motivation facilitation were evaluated.

In the evaluation of the levels of motivation facilitation quantitative and qualitative research methods were used – children's surveys, observation and analyses of children's work. By using different methods and work forms and by setting the rules of the game in terms of the research the interest was generated in children, thus improving the motivation. The results of the research prove that by setting the lesson objectives and learning intentions students improve confidence and engage in the learning process with joy.

Keywords: Arts, motivation, primary school, interest, joy, creativity.

The Paper consists of 71 pages. It includes 14 pictures, 2 tables, 10 appendices, 40 the list of bibliographic items used.

Ievads

Mūsdienās, strauji attīstoties informācijas tehnoloģijām, pieaugot globalizācijai un mainoties vērtībām, arvien biežāk sastopamies ar pozitīvas mācīšanās pieredzes trūkumu skolēnu vidū. Neizprotot un neredzot jēgu apgūtajam, skolēnam zūd motivācija mācīties un apgūt ko jaunu. Jēgpilna izglītības procesa rezultāts būtu situācija, kurā tiktu attīstīta spēja skolēniem izdzīvot mainīgos apstākļos, būtu mobili, spētu adaptēties, dzīvot saskaņā ar vispārcilvēciskām vērtībām, radoši risinātu problēmas, atbilstoši vērtībām, būtu fiziski un intelektuāli aktīvi, saglabājot savu individualitāti.

Izglītības satura reforma, kas vērsta uz kompetenču kā dzīves prasmju apguvi, paredz, ka skolēns, kļūst par radošu darītāju, atbildīgu sabiedrības dalībnieku, personību ar pašapziņu un ir vērsts uz pašizaugsmi. Viena no dzīves prasmēm ir saistīta ar radošo domāšanu problēmu risināšanā. Caurviju prasmju attīstībā nozīmīga ir skolēnu motivācija tās apgūt.

Vizuālās mākslas nodarbībās sastopamies ar nevēlēšanos darboties patstāvīgi, iesaistīties mākslinieciskās aktivitātēs. Tādēļ skolotāja uzdevums ir piedāvāt tādu mācību saturu un daudzveidīgu darbību, lai skolēnam būtu noturīga vēlme tajā iesaistīties. Skolotājam vēlams īstenot tādu radošo procesu, kur skolēnam mākslinieciskā darbība kļūst personiski nozīmīga un gūst dziļu estētisko pārdzīvojumu. Skolotājs kļūst par procesa līdzdalībnieku un padomdevēju, akceptējot skolēnu izvirzītās hipotēzes, diemžēl pedagogi ne vienmēr ļauj skolēniem darboties radoši.

Pēc personīgās pieredzes, strādājot sākumskolā, novērojams straujš motivācijas kritums, un negatīva attieksme pret mācību darbu tieši 3. un 4. klasē. Skolēniem zūd motivācija piedalīties nodarbībās, jo nevar to sasaistīt ar reālo dzīvi, kurā informācijas komunikācijas tehnoloģijas ir svarīga tās sastāvdaļa. Skolēni vēlas ātru un paliekošu rezultātu, baidās eksperimentēt, iesaistīties dažādos radošos uzdevumos.

Tādēļ tika izvēlēts bakalaura darba temats: *Motivācijas sekmēšana 3. - 4. klašu skolēniem vizuālās mākslas stundās.*

Pētījuma objekts. Vizuālās mākslas stundas 3. - 4. klasē.

Pētījuma priekšmets. Skolēnu motivācija.

Pētījuma mērķis. Teorētiski noskaidrot un praktiski pārbaudīt 3. – 4. klašu skolēnu motivācijas sekmēšanu vizuālās mākslas stundās.

Pētījuma hipotēze: 3. - 4. klases skolēnu motivācija vizuālās mākslas stundās tiks sekmēta, ja skolotājs:

- respektēs katra skolēna individualitāti;

- mērķtiecīgi ievirzīs skolēnus procesā;
- organizēs refleksiju, kurā skolēni izvērtēs procesu un rezultātu.

Pētījuma uzdevumi.

1. Analizēt literatūru par motivācijas sekmēšanu un vizuālo mākslu sākumskolā;
2. Teorētiski raksturot 3.- 4. klašu skolēnu motivāciju;
3. Pārbaudīt pedagoģiskos paņēmienus 3. - 4. klašu skolēnu motivācijas sekmēšanai;
4. Pārbaudīt izvirzīto hipotēzi empīriskajā pētījumā un analizēt iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

- teorētiskās metodes - pedagoģiskās, psiholoģiskās un mākslas literatūras analīze, dokumentu analīze;
- empīriskās metodes – aptauja, pedagoģiskais vērojums, bērnu darbu analīze.

Pētījuma bāze. X skola Latvijā, pētījumā piedalās 40 skolēni, kuri mācās 3. un 4. klasē.

Pētījuma periods.

1. Teorētiskais pētījums (02.2018. - 05.2018.)
2. Empīriskā pētījuma pirmais posms (02.2019. – 05.2019.)
3. Empīriskā pētījuma otrais posms (09.2020. – 11.2020.)

1. Motivācija

1. 1. Motivācija un tās sekmēšana

Psiholoģijas nozares zinātnieki uzskata, ka motivācija ir motīvu kopums, kas ierosina cilvēku aktivitāti, nosaka uzvedības mērķi. Motivācija sekmē darbošanos, lai sasniegtu mērķi. Savukārt vajadzības ir kā dzinulis darbības uzsākšanai (Mārtinsone, Miltuze, 2015).

Motivācija ir psihisko procesu kopums, kas uzvedībai dod enerģētisko impulsu un vispārējo virzību. Citiem vārdiem sakot, motivācija ir uzvedības virzošie spēki. Tātad motivācijas problēma ir indivīda uzvedības iemeslu problēma (Дружинина, 2007).

K. Mārtinsone un A. Miltuze savā pētījumā ir analizējušas populāro Ā. Maslova radīto vajadzību teoriju jeb vajadzību hierarhiju. Vajadzību piramīda, sākot no apakšdaļas, ir šāda - fizioloģiskās vajadzības, vajadzības pēc drošības, vajadzības pēc piederības un mīlestības, vajadzības pēc pašcieņas, vajadzības pēc pašīstenošanās.

Vajadzības pēc pašīstenošanās atrodas hierarhijas augstākajā līmenī. Tā ir vajadzība pēc sevis īstenošanas un pašattīstīšanas, sava ES, radošā potenciāla realizācijas, lai gūtu dzīves piepildījuma izjūtu (Mārtinsone, Miltuze, 2015).

K. Mārtinsone un A. Miltuze savā darbā apgalvo, ka Ā. Maslova piramīda tiek kritizēta par nepietiekamiem apstiprinājumiem pētījumos. Izšķir divus motivāciju veidus:

- iekšējā motivācija;
- ārējā motivācija.

Iekšējā motivācija ir saistīta ar katra cilvēka personīgo vērtību sistēmu, tā ir ieinteresētība darboties pašam. Iekšējās motivācijas pamatā ir personīgie mērķi vai nolūki, prieks, izaicinājums, interese. Pētījumos pierādīta šāda sakarība: jo augstāka indivīda iekšējā motivācija, jo labāki ir viņa mācību sasniegumi, augstāka pašefektivitāte, savas kompetences izjūta un pozitīvu rezultātu gaidas; un tas savukārt papildus sekmē iekšējo motivāciju un veicina mācīšanos (Mārtinsone, Miltuze, 2015). Iekšējo motivāciju veicina pašnoteikšanās, nepieciešamība savā darbībā būt veiksmīgam, sasniegt vēlamu, piederības izjūta.

Bieži vien valsts izglītības standarts tiek pārvērtēts, kā rezultātā tiek atstāti novārtā citi vērtīgi mācību procesa mērķi. Tiek uzskatīts, ka vien no šādiem aizmirstiem izglītības procesa mērķiem ir prieks. Prieks nav prasme, kas jāapgūst pēc valsts izglītības standarta, bet cieši ir saistīts ar iekšējo motivāciju un ziņkāri. Lai gūtu prieku par savu mācīšanos, skolēnam ir jābūt emocionālam "āķim". Ļaujot skolēniem uzdot jautājumus un izdarīt savus secinājumus, tiek sekmēta izziņas un autentiskas pieredzes gūšana (Edstrom, 2016).

R. Edstrom savā rakstā apgalvo, ka izglītības mērķim nevajadzētu būt tieksmei uz iedomātu gala rezultātu, bet gan domājošu, produktīvu un laimīgu cilvēku veidošanās procesam. Kādā veidā pieredzes gūšanas metodes var palielināt prieku un motivāciju vizuālās mākslas apgūvē?

Pētījumos atklāts, ka vizuālās mākslas apgūšana ne tikai samazina mācību pamešanu un citus negatīvos aspektus, bet arī palielina kultūras kompetenci, emocionālo inteliģenci, sīko motoriku un motivāciju, nemaz nerunājot par radošumu (Edstrom, 2016).

Iekšējā motivācija un prieks ir cieši saistīti. Iekšējā motivācija reaģē uz intelektuālo zinātkāri, kas savukārt var veicināt centienus un baudu. Ieguldītais darbs un motivācija ir jāpielāgo katram skolēnam un tam, kas viņam sagādā prieku un piepildījumu. Procesa baudīšana noved pie augstākās motivācijas.

Ārējās motivācijas pamatā ir visdažādākie faktori - atalgojums, sodi, sociālais nopelums vai atzinība u. c. Džons Edeirs norāda uz principu 50:50. Tas nozīmē, ka gan iekšējā, gan ārējā motivācija ir attiecībās apmēram puse uz pusi. Lai iegūtu augstāko izglītību, bērns interesējas par zinātni un vēlas labi mācīties. Taču darbojas "50 pret 50" likums. Šis likums paredz, ka no skolas izglītības kvalitātes, no skolotāja personības un spējām, būs atkarīgs 50% no bērna progresā (Edeirs, 2007).

Termins "motivācija" ir plašāks jēdziens nekā termins "motīvs". Vārds "motivācija" mūsdienu psiholoģijā tiek lietots divējādā nozīmē: kā uzvedības noteikšanas faktoru sistēma (tajā ietilpst vajadzības, motīvi, mērķi, nodomi, centieni un c., un kā procesa raksturojums, kas stimulē un atbalsta uzvedības aktivitātes noteiktā līmenī.

Motivācija skaidro darbības mērķtiecību, organizētību un visaptverošās darbības ilgtspējību, virzītu uz noteikta mērķa sasniegšanu. Motīvs, atšķirībā no motivācijas, ir tas, kas piemīt pašam uzvedības subjektam, ir tā noturīgā personības īpašība, no iekšpuses rosinoša darboties. Motīvu tāpat var raksturot kā jēdzienu, kas vispārīgā veidā pārstāv dažādas attieksmes (Hemov, 2008).

Jāsecina arī tas, ka puse motivācijas ir iekšējā motivācija un ārējie motīvi nespēs kompensēt iekšējās motivācijas trūkumu. Diemžēl daudzās mūsu valsts ģimenēs sociālā situācija nav iepriecinoša. Ir ekonomiskas dabas problēmas, ir neticība rītdienai, neticība nākotnei. Skolēnu iekšējā motivācija dara lielas bažas. Arī izglītības sistēmai būtu vēlams mainīties daudz straujāk. Vispirms būtu ieteicams no mācību priekšmetu standartiem izņemt pārmērīgi sarežģīto un vecumam neatbilstošo mācību saturu. Vēlams ļaut skolotājiem ar prieku strādāt jaunajā kompetenču izglītībā, jāpalīdz un jānodrošina skolas ar visu nepieciešamo atbilstoši mūsdienīgas skolas noteikumiem.

Motivācijas nepieciešamība tikusi atzīta jau sen, jau sen cilvēci nodarbinājusi doma, kā panākt cilvēka izziņas aktivitāti. 20. gadsimta pirmajā pusē aizsākās dziļāki motivācijas pētījumi.

Motīvs ir darbības vadošā un veicinošā struktūra, kas, veidojot darbības priekšmetu, virza cilvēka aktivitāti (Baltušīte, 2006). Ir divu veidu motīvi - iekšējie jeb iekšējie uzvedības ierosinātāji un ārējie, jeb pamudinājumi. R. Ņemovs norāda uz četrus veidus (iekšējiem) motīviem:

- organiskie motīvi;
- materiālie motīvi;
- sociālie motīvi;
- garīgie motīvi.

Visas četras motīvu grupas vērstas uz to, lai apmierinātu vajadzības un realizētu mērķus (Немов, 2008).

Mērķis - tas ir vēlamais rezultāts. Tieši vēlamība ir tā, kura motivē un rada patīkamu sajūtu. Iekšēji šī patīkamā sajūta ir tad, ja:

- sasniegtais rezultāts nodrošina patstāvīgu domāšanu un darbošanos;
- notiek izaugsme;
- ir iespēja izpausties pašam;
- ir gandarījuma sajūta par pareizi veiktu uzdevumu;
- ir apmierināta vajadzība pēc pašrealizācijas;
- rodas labs pašvērtējums.

Arēji pievilcīgs rezultāts ir tad, ja:

- ir iespēja vienlīdzīgi darboties grupā;
- tiek celts indivīda prestižs;
- ir drošības sajūta;
- ir bijuši veiksmīgi sociāli - psiholoģiskie kontakti;
- ir sociālā vienlīdzība (Клюева, 2006).

Bez motīviem, vajadzībām un mērķiem kā pozitīvie rosinātāji var darboties arī vēlmes un intereses. Ieinteresētība ir ļoti svarīga, runājot par pētniecisko darbību un kreativitāti. Interese var rasties visdažādākajās situācijās (Немов, 2008). N. Kļujeva apgalvo, ka tieši interese skolu praksē var kalpot kā motivējošs faktors mācīties (Клюева, 2006).

Motivācija ir cieši saistīta ar emocijām. Autori L. Borns un N. Ruso analizē emociju nozīmi motivācijas sekmēšanā. Gan motivācija, gan emocijas, mudina cilvēku rīkoties, tikai katra atšķirīgā veidā. Abām ir aktivizējoša funkcija, tikai emocijas nav tik noturīgas, kā motīvi, kuri tiek vērsti uz noteiktu mērķi, apmierinot pamatvajadzības (Borns, Ruso, 2001).

Mācību motivācija ir atkarīga no vairākiem faktoriem - no izglītības sistēmas, no izglītības iestādes, no izglītības procesa organizācijas, no izglītojamo vecuma, no skolotāja un arī no mācību priekšmeta specifikas. J. Kuola izveidojusi šādu mācību motivāciju ietekmējošu faktoru klasifikāciju (sk. 1. attēlu).

1. attēls. Faktori, kuri ietekmē mācību motivāciju (J. Kuola, 2000)

Kā redzams 1. attēlā, vieni no mācību motivāciju ietekmējošiem faktoriem ir psiholoģiskie - vajadzības, psihisko procesu īpatnības, intereses, dotības, spējas un afektīvie faktori (emocijas, jūtas). Pie pedagoģiskajiem faktoriem pieder mērķis, mācību darba organizācija, darbības saturs, process, rezultāts un vērtējums. Sociālie faktori - vecāku ietekme, skolotāja ietekme, skolas vide, sociālā vide ar tajā dominējošajām vērtībām. Kā ceturtnie ietekmējošie faktori tiek nosaukti materiālie - apstākļi, materiālā vide, materiālu atbilstība (Kuola, 2000).

Cilvēces vēsturiskās attīstības gaitā vienmēr ir bijis svarīgi atrisināt problēmu - kā uzlabot cilvēka izziņas aktivitāti. Kas ir pamatā vēlmei pēc zināšanām? Kā rodas šī vēlme, un, kā tā attīstās? Mācību motīvu veidošana nozīmē - veidot labvēlīgu vidi, lai rastos iekšēja nepieciešamība pēc mērķiem, motīviem, emocijām, kuri pozitīvi ietekmētu mācību procesu. Būtiski, lai šis process kļūtu svarīgs un apzināts skolniekam, lai skolēns pats varētu motivēti virzīties tālāk. S. Gani savā pētījumā ir atzīmējusi, Aristoteļa viedokli, ka vēlmes veidojas saistībā ar vajadzībām, saistībā ar labsajūtu vai nepatiku un saistībā, vai noderēs dzīvē (Гани, 2010).

Visi zina, ka, neskatoties uz skolotāja mācīšanu klasē, visu skolēnu prasmes un zināšanas ir atšķirīgas. Jautājums ir par skolēniem ar normālu psiholoģisko stāvokli. Skolēni apgūst vienu un to pašu mācību priekšmetu, bet iegūst dažādus rezultātus. Skolotāju un psihologu novērojumi liecina, ka skolēnu akadēmiskie sasniegumi lielā mērā ir atkarīgi no skolēnu mācīšanās motivācijas un viņu intereses. Motivācija ir viens no svarīgākajiem mācību aktivitāšu komponentiem. Izglītības motivāciju nosaka 5 līmeņi.

Pirmais līmenis ir visaugstākais skolēnu akadēmiskais sasniegums skolā. Šiem bērniem ir augsts apņēmības līmenis, lai apmierinātu skolas vajadzības. Viņi ievēro skolotāja norādījumus, rīkojas atbildīgi un godprātīgi, un kļūst ļoti saspringti, ja tiem ir slikti rezultāti.

Otro līmeni uzskata par vidējo normālo līmeni. Skolēni sekmīgi izpilda skolotāju prasības.

Trešais līmenis raksturo pozitīvu attieksmi pret skolu, bet šādi skolēni ir vairāk iesaistīti ārpus stundu aktivitātēs. Šādi bērni mēdz justies labi savā skolā, veidot pozitīvas attiecības ar klasesbiedriem un skolotājiem. Viņi jūt gandarījumu būt par skolēnu, viņiem ir viss nepieciešamais - mācību līdzekļi, materiāli. Bet šādi bērni ir mazāk iesaistīti mācību procesā.

Ceturtajā līmenī esošie bērni negribīgi apmeklē skolu. Regulāri stundu laikā viņi nodarbojas ar citām aktivitātēm un spēlēm. Viņiem ir nopietnas problēmas zināšanu apgūvē.

Piektajā līmenī ir negatīva attieksme pret skolu. Šādi bērni nespēj tikt galā ar akadēmisko veikumu, nespēj sazināties ar klasesbiedriem, nevar veidot sadarbību ar skolotājiem. Viņi ļoti negribīgi nāk uz skolu. Dažreiz viņi ir dusmīgi, atsakās izpildīt uzdevumus, lai izpildītu citus noteikumus. Regulāri šādiem skolēniem ir garīgās, nervu sistēmas traucējumi.

Mērķis uzskaitīt šos līmeņus ir uzsvērt skolotāja lielo lomu mācību procesā. Papildus skolotāja daudzajiem mērķiem un funkcijām izglītības procesā, viņam jāveicina skolēnu intereses par mācībām, jāveicina viņu darbība (Majidova 2012).

1. 2. Sākumskolas skolēnu vecumposma raksturojums

Jaunākais skola vecums ir īpašs vecums bērna dzīvē, kurš vēsturiski izdalīts samērā nesen. D. Lieģeniece savā pētījumā ir analizējusi krievu psihologa D. Elkoņina apgalvojums par bērnu psihisko attīstību. D. Elkoņins ir izstrādājis bērnu psihiskās attīstības periodizāciju un norādījis, kādi vadošās darbības veidi attiecīgajam vecumposmam nepieciešami. No 7 - 11 gadiem vadošā darbība ir mācības, virzītas uz zinātņu pamatu izzināšanu. Attīstāmā psihe sfēra - intelekts. Jaunveidojumi šajā vecumposmā - darbības iekšējā plānošana, paškontrolē, pašanalīze, introspekcija (Lieģeniece, 1999).

Kā notiek sākumskolas skolēnu psihiskā attīstība? Izteikti paaugstinās kustību aktivitāte. Lielie muskuļi šajā periodā labāk attīstīti nekā sīkā muskulatūra. Lielai daļai skolēnu šajā vecumā grūti apgūt uzvedības pašregulāciju. Tomēr svarīgi, lai skolēniem veidotos gribasspēks. No izziņas dominē iztēle. Raksturīga reproduktīva iztēle. Uzmanība pamazām kļūst tīša. Tikai ap desmit gadiem parādās uzmanības noturīgums, pārslēgšanās un koncentrēšanās. Uzmanība vairs nav pasīva, bet tiek vērsta uz mērķtiecīgu novērojumu. Bērni jāmāca novērot dažādus objektus, notikumus un izdarīt secinājumus. Piemēram, vērot mākslas darbus. Bez šīs prasmes intelektuālā attīstība nemaz nav iespējama. No 6 līdz 14 gadiem galvenokārt mehāniskā atmiņa. Bērniem jāmācās iegaumēt, izmantojot loģiku vai asociācijas. Skolēni paši sāk izmantot iegaumēšanas paņēmienus.

Notiek strauja prāta un intelekta attīstība. Attīstās spēja sakārtot objektus pēc pazīmēm. Tas veicina abstraktās domāšanas attīstību. Būtiska ir radošās domāšanas attīstīšana. Runa arvien vairāk kļūst par pašregulācijas līdzekli. 3. - 4. klasē skolēns var veikt uzdevumu pēc mutiska apraksta. Pamazām skolēni sāk veidot psihiskās sistēmas "draugs - nedraugs", sāk dominēt vajadzība iegūt sev draugu, izveidot grupiņu. 8-12 gadus veci bērni par draugiem uzskata tos, kuri palīdz, kam ir līdzīgas intereses. Sāk parādīties atstumto un līderu problēmas, zēnu un meiteņu pretējās nometnes, sāk izpausties sacensību gars. Labāk gan veicināt bērna sacensību ar sevi. Bērni ļoti nopietni uzņem pieaugušo teikto. Bērniem veidojas izpratne par savu vietu sabiedrībā. Bērni iemācās atšķirt sevi no citiem, uztvert sevi kā unikālu. Pašvērtējums saistās arī ar paškontroles prasmju un iemaņu izveidošanos sākumskolā. Bērns sākumskolas periodā iemācās pieņemt lēmumus, perioda beigās vairs nav tik impulsīvs, kļūst patstāvīgāks.

Sākumskolā pašvērtējums veidojas pamatos. Pašvērtējums nozīmē to cilvēka rakstura, īpatnību izpratni, kuras cilvēks atzīst par savējām. Sākumskolā bērni pašvērtējumā sāk izmantot arī psiholoģiskus terminus, lai raksturotu sevi, diferencē fizisko raksturojumu no garīgā, iemācās raksturot savas rīcības motivāciju. Bērni iemācās atšķirt sevi no citiem, uztvert sevi kā pilnīgi atšķirīgu un unikālu, kaut arī dominē tendence nemitīgi sevi salīdzināt ar citiem.

Beidzot sākumskolu bērni sevi identificē ar noteiktu dzimumu, piederību noteiktai grupai, izprot dažādas sociālās lomas, bērniem ir paškontroles iemaņas, viņi spēj distancēties no sava “es”, spēj būt empātiski un izprast citu domas un jūtas (Āboltaņa, 1998).

ES koncepciju veido vairāk aprakstošie priekšstati, bet pašvērtējumu veido attieksmju sistēmas. Ir izpētīts, ka daļai bērnu sākumskolas vecumā ir paaugstināts pašvērtējums, ka bērni sev piedēvē tādas īpašības, kuras citi bērni un pieaugušie viņiem nepiedēvē, ka pašvērtējums atšķiras no citu dotā vērtējuma. Paaugstināts pašvērtējums raksturīgs afektīvajiem bērniem. Bērni piedēvē sev tādas īpašības, kuras atbilst viņu nerealizētajām vajadzībām un pretenzijām, kas var novest pie agresivitātes vienaudžu grupā, strīdiem un rupjībām vai pie izvairīšanas no saskarsmes. Psiholoģijā pašvērtējumu saista ar emocionālo attīstību.

Pašvērtējums saistās arī ar paškontroles prasmju un iemaņu izveidošanos. Tieši paškontroles attīstību uzskata par galveno sākumskolas perioda psihiskās attīstības jaunveidojumu (Svence, 1999).

Kad bērns atnāk uz skolu, mainās viņa attieksme pret īstenību. Līdz tam viņam ir divas attieksmju sfēras - “bērns un pieaugušais” un “bērns un bērni”. Abas sfēras saistītas ar spēles darbību. Skolā ir citas attieksmju sfēras. “Bērns un skolotājs” izvirzās centrā. Šī sociālā situācija tiek piepildīta ar mācību darbību. Mācību darbība ir jāizveido, jo, atnākot uz skolu, skolēnam tādas nav. Tāpat kā cilvēkam jāprot strādāt, arī skolēnam jāprot mācīties. Pats galvenais - mācīties pašam. Tie motīvi, ar kuriem skolēns atnāk uz skolu, nav saistīti ar mācību darbību. Nepieciešams izveidot kognitīvo jeb izziņas motivāciju.

Diemžēl skolā strādā ar ārējiem motivācijas paņēmieniem un kā viens no tiem ir atzīme, vērtējums. Veidojas piespiedu situācija. Patiesa motivācija būs tad, kad bērni trauksies uz skolu, kur viņiem būs labi, interesanti, saistoši. L. Obuhova savā pētījumā ir analizējusi G. A. Cukermana pētījumu. Tajā uzsvars likts uz skolēnu mācību darbību, darbojoties visiem kopā. Jāsecina, ka mācību materiālu skolēni vislabāk iegaumē un apgūst, komunicējot viens ar otru, nevis tikai ar skolotāju. L. Obuhova savā pētījumā pievienojas Piažē uzskatam, ka tādas prasmes kā kritiskā domāšana, spēja ieklausīties citos, tolerance - attīstās, tikai bērniem sadarbojoties. Ja skolēns sadarbojas tikai ar skolotāju, tad veidojas situācija, kad skolēns mācību procesā atkal un atkal atgriežas pie skolotāja, jo vērtējums un kontrole paliek skolotāja

rokās. Ja notiek sadarbība starp skolēniem, tad ir iespēja gan sadarbībai, gan kontrolei. Ļoti labi šādā sadarbībā iekļaujas viduvējie skolēni. Skolotājam darbs tikai "jāiestartē". Darbība tiek orientēta uz procesu.

Attīstīta mācību darbība ir tāda, kad skolēns pats sev izvirza mērķus. Mācību mērķis - izmainīt skolēnu. Iemācītās akadēmiskās zināšanas ļoti svarīgi tūlīt aprobēt praksē. Ļoti veiksmīga ir kopēja fiziska darba veikšana. Skolēni var plānot savu darbu un to realizēt. Jāsecina, ka jaunākais skolas vecums ir intelektuālas izaugsmes laiks (Обухова, 2003).

Vislielākā ģimenes ietekme ir tieši līdz pusaudžu vecumam. Kādas kļūdas bija pieļautas līdz tam, tādas visspēcīgāk izpaudīsies pēc tam. Katrā ģimenē veidojas sava audzināšanas sistēma, kas nosaka vecāku un bērnu attiecības, kā arī brāļu un māsu attiecības. Vispārīgie modeļi ir sekojoši:

- 1) uz vecāku autoritāti balstīta audzināšana;
- 2) varas audzināšana;
- 3) pieļāvīga audzināšana;
- 4) vienaldzīga audzināšana;
- 5) netradicionāla audzināšana (Svence, 1999).

Tieši sākumskolā skolēns jāuztver kā absolūta bagātība un skolotājam vēlams radīt tādu situāciju, kas veido pilsonisko attieksmi, attīsta domāšanu, attīsta patstāvību, neatkarību, radošumu, tieksmi pašpilnveidoties un darboties. Sākumskolā veidojas attieksme pret sevi, pret pasauli.

Jaunākā skolas vecuma bērniem personības izaugsmē liela loma gan pasīvajai, gan aktīvajai uzmanībai. Pirmā notiek, vadoties no iespaidiem - uztverot ar interesi. Otrā notiek, ja tiek izmantots gribasspēks. Viens uzmanības veids pāriet otrā, kad skolēniem ir interesanti. Tāpēc interesantumam ir milzīga nozīme. Bērnam mācību procesā jājūtas labi. Aktīvo uzmanību iespējams attīstīt, piedāvājot uzdevumus ar pieaugošu grūtības pakāpi. Tā jāorganizē darbs, lai skolēnam rastos jautājumi, uz kuriem pašam jāatbild.

Uzlabojoties uzmanībai, interese par apkārtējo pasauli kļūst noturīgāka. Šajā vecumā skolēniem vēl nav prasmju analizēt, ieraudzīt detaļas, izcelt galveno. Pēc pētījumos novērotā 6 – 7 gadus veci bērni mākslas darbā pamana atsevišķas detaļas; 8 - 9 gadus pamana sejas un darbības; pēc tam pamana attieksmes un izvietojumu un tikai tad – īpašības, krāsu, formu. Lielu interesi skolēnos rada mazu izmēru skulptūriņas, to ārējais izskats. Tiek pamanīta oriģinalitāte (Вохминова, Савченко 2012).

Ir veikts pētījums par jaunākā skolas vecuma skolēnu motivācijas attīstības īpatnībām. Atrasti motivāciju veicinoši faktori sākumskolā. No pētījuma secināts, ka 2/3 no pirmo klašu skolēniem nav attīstīti mācību motīvi - ne sociālie, ne izzinošie. Pētījumā secināts, ka vēlme saņemt labu atzīmi laika posmā no 1. klases uz 4. klasi samazinās. Procentuāli samazinās spēles motīvs. Motīvs "izbēgt no neveiksmes" procentuāli palielinās. Pienākuma sajūta pret skolotāju – nemainīgs rādītājs. Pieaug orientācija uz nākotni. Palielinās izzinošie motīvi. Sadarbība ar draugiem - šis rādītājs pieaug divkārti. Sociālais statuss klasē - nemainīgs rādītājs. Laba sadarbība ar skolotāju - rādītājs nemainīgs. Pašpilnveide - divkārti rādītājs. Uzslavas nozīme kļūst nenozīmīga. Izglītošanās motīvs pieaug. Vēl sīkāk runājot tieši par 3. klašu skolēniem:

- nedaudz pazeminās izzinošie motīvi, salīdzinot ar 2. klasi;
- vērojamas divas tendences - vēlme izzināt un labs vērtējums,
- patīk būt kopā ar bērniem, daudz vairāk nekā 2. klasē, draugus meklē pēc interesēm,
- pienākuma apziņa pret skolotāju mazliet samazinās;
- izbēgt no neveiksmes nav nemaz tik būtiski;
- orientācija uz nākotni – mazinās.

4. klases skolēniem:

- vēl vairāk samazinās vērtējuma loma;
- tomēr ļoti cenšas izbēgt no negatīva rezultāta;
- nedaudz krītas interese par mācību darbu;
- palielinās skolēnu savstarpējās komunikācijas loma.

Pētījuma autori brīdina skolotājus neaizrauties ar pārlietu augstām prasībām 3. - 4. klasēs. Tieši 4. klasē notiek pāreja no elementārām rotaļām uz nopietnāku radošu darbību. Izzinošie motīvi nespēlē vadošo lomu mācību motivācijā. Daudzi bērni izrāda pozitīvu attieksmi pret mācībām, nekonkretizējot, kas viņiem patīk skolā (Гани, 2010).

Pētījuma dati ir mazliet pretrunīgi, un visi skolēni nav vienādi, taču par to ir vērts aizdomāties. Nozīmīgu lomu skolēna motivācijas sekmēšanā ieņem konkrētā mācību priekšmeta saturs, mācību vide un piemērotu metožu izvēle. Turpmāk tekstā tiek aplūkots vizuālās mākslas priekšmeta mācību saturs sākumskolas 3. un 4. klasē.

2. Vizuālās mākslas stundas 3. - 4. klasē

2.1. Vizuālās mākslas stundu saturs 3. - 4. klasē

Kompetenču pieeja izglītībā akcentē to, ka skolēnam jāapgūst mācību saturs padziļināti, kļūstot par aktīvu, mērķtiecīgu un lietpratīgu savas profesionālās nākotnes veidotāju. Jaunajā izglītības standartā uzsvērts, ka īpašu nozīmīgi vizuālo mākslu apgūt kompleksi, integrācijā ar citiem mācību priekšmetiem. Patiesībā pētījumi šādu mācīšanos atzīst kā vienīgo pareizo. Kā vienīgo pareizo arī tāpēc, ka skolēniem šāda veida mācību process patīk.

Vizuālā māksla izglītības saturā ir ietverta kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā. Jaunajā izglītības standartā ir paredzēts, ka pilnīgi visos mācību priekšmetos ir pilnveidojamas skolēnu caurviju prasmes, tikumi un vērtības (Briška, Kalēja-Gasparoviča, 2020).

Vizuālās mākslas mācību saturs vērsts uz personības pilnveidošanās procesu, uz to, kā skolēns spēj uztvert mākslu un to pielietot savā radošajā darbībā. Vizuālās mākslas priekšmeta mērķis ir radīt ieinteresētu mākslas pētnieku, veidojot skolēna kultūras pieredzi. Akcents tiek likts uz to, ka mācībām jāklūst jēgpilnām, lai ik katrs skolēns mācību procesu uztvertu kā nozīmīgu un personīgi svarīgu, tādējādi to personīgi piedzīvojot. Ja skolēns personīgi pārdzīvos dzīvību, patiesību, efektivitāti, ietekmi, cilvēcību, harmoniju, piederību kā vērtības, viņa mācības būs jēgpilnas (Briška, Kalēja-Gasparoviča, 2020). Pretstats jēgpilnām mācībām ir mehāniska mācīšanās, iegaumējot un aktualizējot iegūtās zināšanas, bet nepadarot tās par sev personīgi nozīmīgām (Schunk, 2008).

Bieži vien šajā sakarā, no skolēniem dzirdams: “Kāpēc man tas jādara?, Kam man to dzīvē vajadzēs?”. Kā ierasts, skolotājs atbildētu: “Tev dzīvē noderēs!”, bet patiesībā, šāds mērķis nesaistās ar pārdzīvojumu un ir vērsts tikai uz sevi. Jēgpilnāk skolēnam piedāvāt tādu uzdevumu, kas ir ar dzīves vērtībām saistīts mērķis, piemēram:

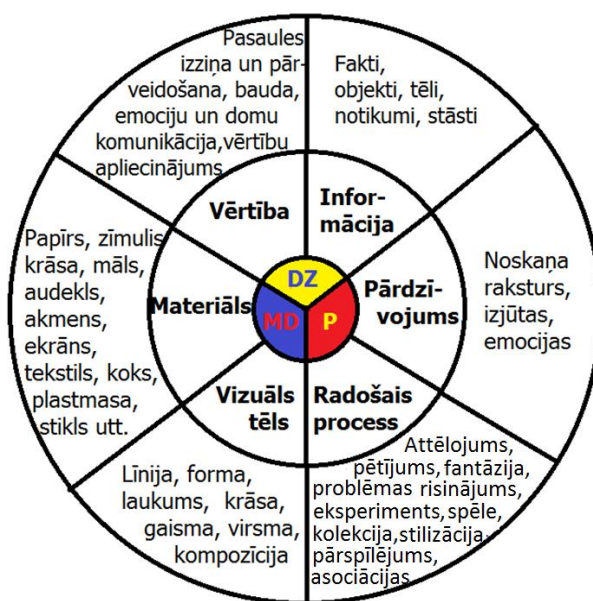
- lai būtu dzīvīgi (spēcīgi, veselīgi, kustīgi, organiski);
- lai būtu patiesi (pamatoti, precīzi, gudri, pareizi);
- lai būtu efektīvi (prasmīgi, bez liekas piepūles, radoši, noderīgi);
- lai būtu brīvi (nepiespiesti, rotaļīgi, atraisīti vai – ar pārlicību, patstāvīgi, lepmi, drosmīgi, atbildīgi u.c.).

Jebkurš vārds, kas seko aiz “lai”, apzīmē kultūras kontekstā interpretējamu vērtību (Briška, Kalēja-Gasparoviča, 2020).

Vizuālās mākslas saturs paredz, ka katrā mācību stundā jābūt iekļautiem 3 pamatkomponentiem:

1. Zināšanas (Māksla): profesionālā sfēra mākslas specifika, vizuālās mākslas izpausmes veids.
2. Spējas un prasmes (Personība): Mākslas uztvere un radošā darbība – individuālā sfēra individuālie procesi.
3. Attieksmes (Dzīve): Māksla kā kultūras sastāvdaļa – mākslas uzdevumi – mērķievirze.

Iepriekš minētie 3 komponenti veido veseluma pieeju vizuālajā mākslā (sk. 2. attēlu). Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka, mākslinieciskā darbība nav iespējama bez visu trīs komponentu līdzdarbības: mākslas darbu nevar radīt bez personīgās attieksmes, nepastāvot mākslas darbam, radošais process nenotiek un, ja mākslas darba radīšanu nevar sasaistīt ar reālajai dzīvei aktuālu saturu, tad šis process ir bezjēdzīgs (Briška, Kalēja-Gasparoviča, 2020).

2. attēls. Holistisks vizuālās mākslas mācību satura modelis (Briška, 2011)

Aplūkojot 2. attēlu, redzams, ka katrs no komponentiem papildina viens otru un bez pilnīgas to sasaistes, mākslinieciskā darbība nav jēgpilna.

Vizuālās mākslas skolotāja atbildība ir skolēnu zināšanu un intereses sekmēšana (par dzīves pasauli – dabas un sociālām parādībām), ietverot mācību saturā ar dzīvi un apkārtējo pasauli daudzveidīgi saistītus tematus un jautājumus. Skolotājam jābūt atbildīgam par skolēnu emocionālās inteliģences, t.sk., empātijas attīstību, skolēnu analītiskās un radošās domāšanas attīstības sekmēšanu. Skolotājam jārada skolēnā pārliecība par savām spējām. Skolotājam jābūt atbildīgam par skolēna vērtību un kritiskās domāšanas attīstības sekmēšanu (Kalēja-Gasparoviča, 2020).

Svarīgi, lai skolotājs šos mākslas valodas komponentus pielietotu pēctecīgi – no vienkāršākā līdz sarežģītākam. Skolotājs ir procesa virzītājs, palīdz ar ieteikumiem un seko līdzi skolēnu radošai darbībai. Svarīgi, lai skolēns vizuālās mākslas nodarbībās jūtas un strādā droši un radoši, lai ikviens noticētu saviem spēkiem.

Vizuālās mākslas integrācija ar citiem priekšmetiem ļaus skolēniem realizēt tāds projektus, kas būs ar māksliniecisku vērtību. Tas sekmēs bērnu radošo iztēli un domāšanas spējas. Skolēniem ir iespēja pētīt apkārtējo pasauli, to darīt patstāvīgi, pilnveidoties gan vizuālajā mākslā, gan STEM priekšmetos. Svarīgi varēt un prast integrēt mācību priekšmetus. Skolotājam nepieciešams būt pārliecinātam par saviem mērķiem. Galvenā skolotāju kļūda realizējot integrāciju - fokusēt bērnu uzmanību uz gatavu mākslas darbu un radošuma trūkumu darbībā. Jo -“zinot, kādam jābūt galarezultātam”- domāšana strādā ar minimālu piepūli. Bieži skolotājs, izmantojot zīmuļus, flomāsterus, šķēres, liek skolēniem kaut ko izveidot. Šādi projekti ir viegli izpildāmi. Parasti šādu projektu mērķis ir “klases telpas izdaiļošana”. Šādi vizuālo mākslu devalvē, un integrācija nenotiek. Dažkārt bērni tiek mudināti visas dienas garumā veikt kādu noteiktu uzdevumu (Жучая, 2012).

Kompetenču izglītība paredz, ka skolēnam sasniedzamie rezultāti veidojas kompleksi - no mācību jomā apgūstamā satura, no caurviju prasmēm un vērtībās balstītiem ieradumiem. Caurviju prasmju apguve veido mācību priekšmeta dziļāku izpratni. Sekmējot to izmantošanu mācību procesā un vingrinoties tās izmantot, skolēns gūst prasmes, kuras varēs pielietot savā turpmākajā dzīvē (Skola2030).

Par vienu no vissvarīgākajām caurviju prasmēm, kas skolēnam jāapgūst, tiek uzskatīta digitālā pratība jeb digitālā kompetence, jo šobrīd neviena joma nav iedomājama bez informācijas tehnoloģiju (IT) izmantošanas. Mācību procesā IT tiek lietots informācijas meklēšanai, prezentēšanai, savstarpējai komunikācijai u.tml. Informācijas tehnoloģiju izmantošana mācību procesā veicina pašvadītu mācīšanos un tas kļūst par procesu, kurā skolēns pēta, iedziļinās un nopietni cenšas izprast mācīšanās būtību. Ar tehnoloģiju palīdzību iespējams nodrošināt individualizētas mācīšanas iespējas, sazināšanās un sadarbības iespējas, kā arī iespējas nodrošināt skolēnus ar refleksiju par viņu mācīšanos un veikt novērtējumu par darbu uzreiz pēc tā izpildes (Dudareva, 2018).

Tehnoloģijas ietekmē to, kā notiek mācību process skolā. Tādi resursi kā projektori, dokumentu kameras, planšetdatori, un skārienjūtīgie ekrāni, var pacelt vizuālās mākslas mācīšanos līdz nākamajam līmenim. Ir pagājis tas laiks, kad skolēni mācību procesā izmanto tikai grāmatas vai klausās skolotāja stāstījumā. Tehnoloģijas ļauj pedagogiem transformēt izglītību un prezentēt informāciju jaunos, efektīvos veidos, piemēram, tīmekļa vietnes, kuras apmeklējot, var nokļūt muzeju virtuālajās ekskursijās, piemēram, Luvrā (Bernard, 2017).

Lai arī ir paredzama vizuālās mākslas integrācija, tā tomēr nekur nepazudīs un tās uzdevums būtu veidot skolēnos estētisku attieksmi pret dzīvi:

- sajust sevi kā neatņemamu bezgalīgās pasaules daļu;
- just otru cilvēku un izprast cilvēces attīstības vēsturi un kultūru;
- izprast visas pasaules unikalitāti;
- mācīties būt atbildīgam par visu, sākot ar tuvāko apkārtni;

Sākumskolēnam būtu vēlams iemācīt kļūt emocionāli atsaucīgam attieksmē pret apkārtējo pasauli. Vizuālas mākslas nodarbībās jānodrošina:

- 1) daudzveidīga pieeja radošajam darbam;
- 2) jārespektē nacionālas bagātības;
- 3) jāstimulē skolēnus pašus izvēlēties mākslas izpausmes līdzekļus un paņēmienus;
- 4) skolotājam nepārtraukti jātiecas pilnveidoties un attīstīties (Гурьянова, 2009).

2. 2. Pedagoģiskā darbība vizuālās mākslas stundās sākumskolā

Vizuālās mākslas nodarbības ļoti bieži ir aktīvas mācības, kurās skolēni jēgpilni un ar aizrautību piedalās mācību procesā. Pedagoģam būtu vēlams skolēnus motivēt, izmantojot dažādas mācību tehnoloģijas (sk. 3. attēlu).

Mācību metodes	Mācību organizācijas formas	Mācību līdzekļi
<ul style="list-style-type: none">• Demonstrēšana• Diskusija• Jautājumi• Lomu spēles• Mācību eksperiments• Praktiskais darbs• Prāta vētra• Projektu metode• Spēles• Vingrināšanās• Vizualizēšana	<ul style="list-style-type: none">• Mācību stunda• Āra nodarbības• Mācību ekskursija• Tiesšaistes mācību stunda	<ul style="list-style-type: none">• Mācību literatūra• Mācību tehniskie līdzekļi• Mācību metodiskie līdzekļi• Skolēna mācību piederumi

3. attēls. Mācību tehnoloģijas sākumskolā

Kā redzams 3. attēlā, jebkura tehnoloģija tiek virzīta uz ideju, pieņēmumu un teorijas realizāciju praksē. Mācību tehnoloģija ir kā tilts starp mācību teoriju un pedagoģisko praksi. Dažas no mācību tehnoloģijām ir:

- **problēmorientētas mācības**, (mācības, kuru pamatā ir problēmas izpēte);
- **radošās mācības**, (mācības, kuras balstītas uz skolēna nepārtrauktiem jaunatklājumiem);
- **daudzlīmeņu mācības**, (mācību organizācijas forma, kurā ir dažādi mācību materiāla apguves līmeņi – A, B, C);
- **projektu metode**, (didaktisko mērķu sasniegšanas paņēmieni ar projektu, kuram jānoslēdzas ar konkrētu galaproduktu).

Mijiedarbojoties šiem mācību tehnoloģiju komponentiem, vizuālās mākslas stundās skolēniem ir iespēja:

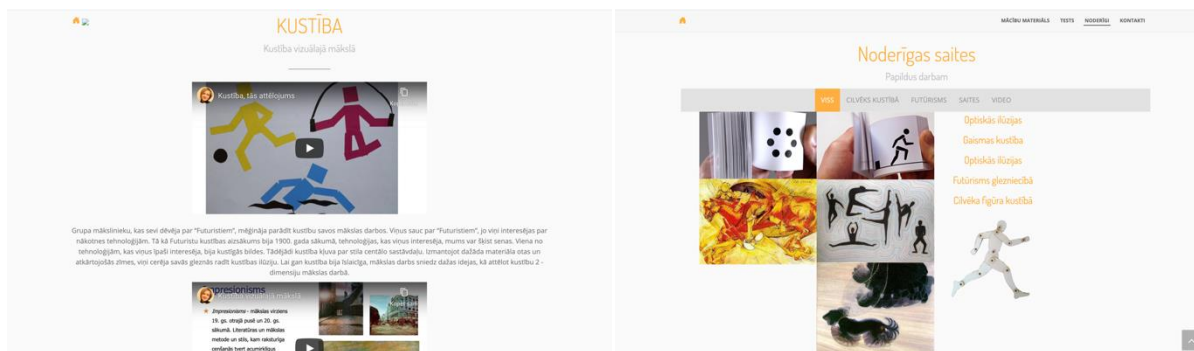
- sasaistīt ar to, ko jau zina un prot, ar jauno mācību saturu;
- pētīt un veikt eksperimentus;
- pētīt iespējas, jautājumus un problēmas;
- izdarīt secinājumus un apspriest iegūtos rezultātus.

Tas liecina, ka skolotājam savā pedagoģiskajā darbībā vēlams izmantot mācību tehnoloģijas (mācību metodes, mācību organizācijas formas un mācību līdzekļus), kuras vērstas uz personības pilnveidošanās procesu.

Sekmēt motivāciju vizuālās mākslas stundās sākumskolā var ar pedagoģisko darbību – izvēloties pareizas darba formas un metodes. Pareizas darba formas un metodes sekmē arī pašrealizāciju. Motivācijas paaugstināšanos sekmē arī vērtēšana (pašanalīze) un refleksija (refleksija par savu darbu, kurā produkts ir līdzeklis, lai izvērtētu mācību procesu. Nodarbības rezultāts ir tas, ko gūst procesā.

Prakse liecina, ka sākumskolā, vizuālās mākslas nodarbībās, skolotājam būtu vēlams izvēlēties tādas mācību metodes, kas aizrauj un rada prieku darboties, piemēram, kā demonstrēšana, mācību eksperiments, praktiskais darbs, vizualizēšana, diskusija, projektu metode u. c. Skolēni labprāt darbojas grupās, dodas plenēros un dodas mācību ekskursijās uz muzejiem. Kā jebkurā citā mācību priekšmetā, arī vizuālajā mākslā šobrīd būtu vēlams izmantot modernās tehnoloģijas, piemēram, projektoru vai digitālās vizualizācijas programmas, kas savukārt atbilst jaunajai kompetenču pieejas pamatnostādnei par mācību satura apgūšanu izmantojot caurviju prasmes.

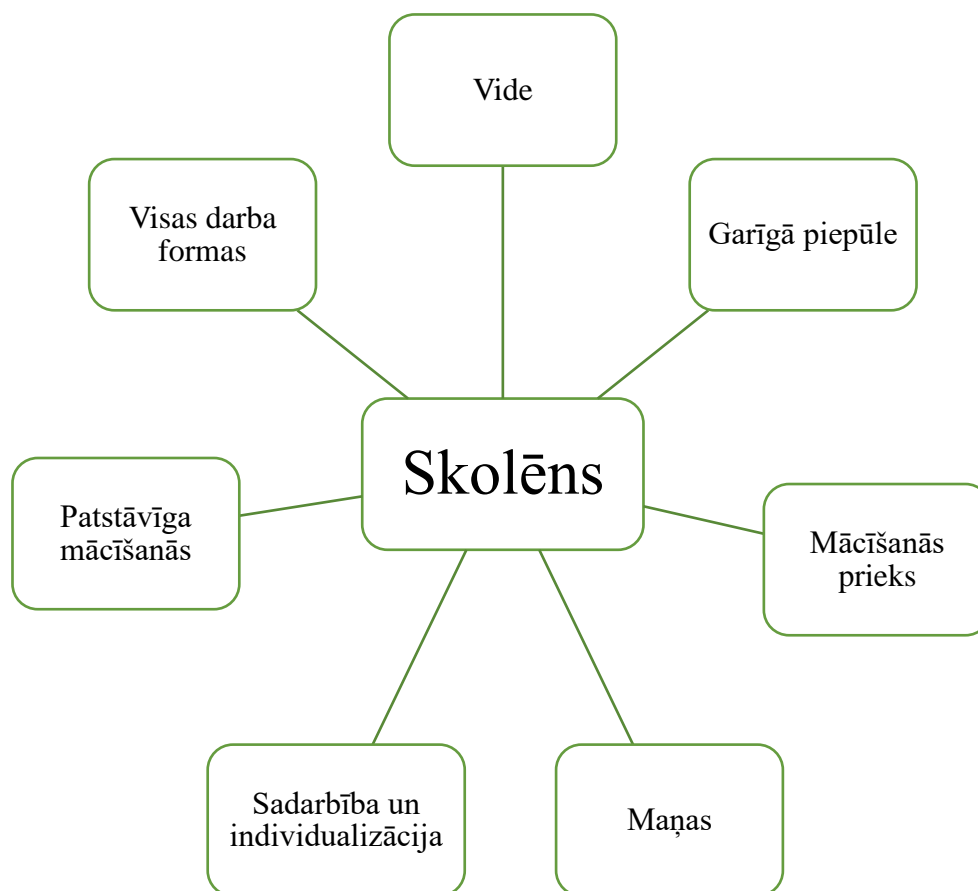
Kā vienu no šī brīža tendencēm vizuālās mākslas satura apguvē, var minēt tā digitalizēšanu, proti kādas konkrētas tēmas apguvi, izmantojot tīmekļa vietnes (sk. 4. attēlu). Šāda veida interneta lapas ietver sevī visu tēmas apguves secību – sākot no teorētiskā materiāla apguves, beidzot ar pašpārbaudes uzdevumiem.

4. attēls. Elektronisks atbalsta materiāls “Kustība, eksperimenti vidē” vizuālās mākslas stundām sākumskolā (autora veidots)

Laikā, kad attālinātās mācības ir skolotāju un skolēnu ikdiens, šāda mācīšanās pieredze sekmē caurviju prasmju attīstību. Uzsvars tiek likts uz to, ka digitālais mācību materiāls ļauj skolēniem mācīties tādā tempā, kāds ir vispiemērotākais viņu vajadzībām. 4. attēlā redzams, ka skolēnam tiek piedāvāts daudzveidīgs informācijas klāsts, kas ļauj konkrēto tēmu apgūt padziļināti. Šāda veida mācīšanās noteikti respektē katra skolēna individualitāti, dodot iespēju uzdevumus veikt savā tempā, nebaidoties, ka tam nepietiks laika.

Šobrīd pedagogijā uzsvars tiek likts uz to, lai mācību process būtu aktīvs un maksimāli pietuvināts reālajai dzīvei, veidojot bērncentrētu pieeju (sk. 5 attēlu).

5. attēls. Metožu izvēle sākumskolā (Maslo, 1998)

Kā redzams 5 attēlā, sākumskolas vecumposmā, pedagogam izvēloties mācību metodes, vēlams savā pedagoģiskajā darbībā pielietot tādas, kuras rada vidi, kurā bērns jūtas labi, veicina bērnu garīgo piepūli un mācīšanās prieku. Efektīvas ir metodes, kurās bērns izmanto visas savas maņas, pētījumi liecina, ka tāda mācīšanās sekmē pozitīvu mācību satura apguvi. Metodes, kuras dod iespēju skolēniem darboties un sadarboties un rada iespējas individualizācijai, pozitīvi motivē piedalīties vizuālās mākslas nodarbībās un gūt no tā prieku. Ne mazāk svarīgi, vadot pedagoģisko procesu, veicināt skolēnu patstāvīgu mācīšanos un kritisko domāšanu. Kā ļoti pozitīvi vērtējamas metodes, kuras aptver visas darba formas – frontālo, individuālo un grupu darbu (Maslo, 1998).

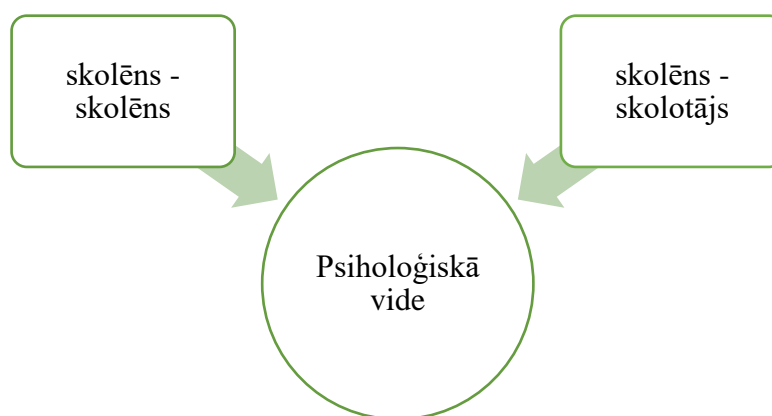
J. Maļicka uzskata, ka mācību motivācijas līmeni ietekmē tas, ka skolēns gūst atzinību par savu darbu, sadarbojas ar vienaudžiem un izjūt piederību savai klasei. Skolēnam jāspēj iesāktais darbs pabeigt līdz galam, jāsasniedz noteikts rezultāts, jāgūst gandarījums un prieks par darba procesu un tā rezultātu.

Vizuālajā mākslā būtu vēlams skolēnus vērtēt pēc katra paša individuāliem sasniegumiem konkrētā laika posmā, ne salīdzināt ar pārējiem, jo tādējādi skolēnā zūd pašpārliecinātība. J. Maļicka savā pētījumā uzsver to, ka mūsdienu skolēni neredz jēgu tam, ko dara mācību stundās. Autore šo uzskata par problēmu. Mācību motivāciju nosaka – bērna vērtīborientācija, mērķu sistēma, emocijas, kas rodas mācību procesā. Motivācija pastiprinās, pateicoties skolēna identifikācijai ar skolotāju (Maļicka, 2004).

Lai skolēns sevi identificētu ar konkrētu skolotāju, vēlams veidot pozitīvu un atbalstošu skolēna psiholoģisko vidi (sk. 6. attēlu).

6. attēls. Skolēna psiholoģiskā vide vizuālās mākslas nodarbībā

6. attēlā redzams, ka skolēns – skolēns, skolēns – skolotājs mijiedarbība, spēj nodrošināt stabilu pašizjūtu - skolēns zina ko un kā nodarbības laikā darīt (to nosaka skolotāja vai paša

skolēna izvēlētie kritēriji).

Dažreiz mēs dzirdam no skolēniem šādu frāzi: "Kad man mācību stundā viss interesē, es visu arī saprotu". Tādējādi mācību procesam vajadzētu būt skolēniem interesantam. A. Majidova savā pētījumā analizējusi I. Gerbera apgalvojumu, ka vārds "interese" ir sinonīms vārdam "motivācija". Bet kā veidot interesi skolēnā? Ar neatkarību un aktivitātēm, pētnieciskajiem darbiem klasē un mājās, radot problēmsituācijas, izmantojot interaktīvas mācīšanas metodes, satura jauninājumus, ienesot emocionālas nokrāsas mācību stundās utt.

Mācību process, kurs sekmē skolēna motivāciju iesaistīties un mācīties, protams, ir daudzveidīgs mācību saturs un dažādas mērķievirzes, piemēram:

- māksla kā komunikācija;
- māksla kā rotaļa;
- māksla kā pasaules izziņa;
- māksla kā pasaules radīšana;
- māksla kā pasaules pārveidošana

- daudzveidīga vizuālā valoda (līnija, laukumi, tekstūra utt.);
- tehnikas un mākslas veidi (gleznošana, aplicēšana utt.) (Briška, Kalēja-Gasparoviča, 2020).

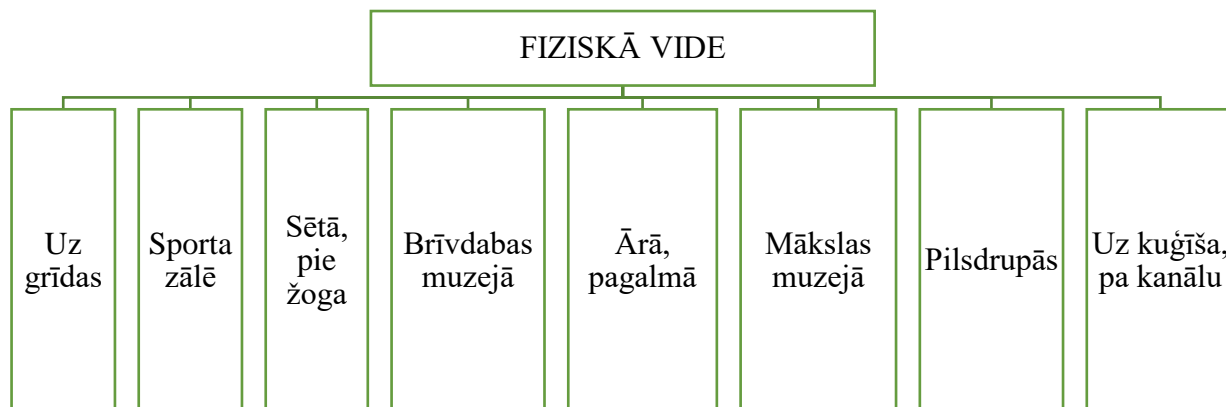
Neskatoties uz to, dažkārt skolēnu intereses līmenis akadēmiskajā darbībā samazinās. Dažreiz tas sakrīt ar pārejas vecumu vai ir atkarīgs no tā īpatnībām. Kādi ir mācīšanās motivācijas samazināšanas iemesli?

- skolēna attieksme pret skolotāju;
- skolotāja attieksme pret skolēnu;
- "hormonālās" izmaiņas pusaudžos;
- meiteņu bioloģiskā brieduma pakāpe;
- personiska interese par šo tēmu,
- priekšmeta nozīmīgums, skolēna intelektuālā attīstība,
- nesaprot stundas mērķi,
- bailes no skolas un tamlīdzīgi.

Lai palielinātu skolēnu interesi par mācību aktivitātēm, skolotājam ir jāpadara stunda pievilcīga. Vizuālās mākslas nodarbību fiziskā vide ļoti bieži jāmaina. Nodarbība var notikt gan pilsdrupās, mākslas muzejā, vai ārā, pagalmā (sk. 7. attēlu). Atsaucoties no teorijas analizētā un pētījumos novērotā, apstiprinās tas, ka mainot fizisko vidi, bērnos tiek radīta interese, un viņi ar prieku uzsāk darbu, jo pedagoga veidota vide un pozitīva attieksme pret kultūru un mākslu, ietekmē bērnu radošo darbību un sekmē motivācijas attīstību.

7. attēls. Vizuālās mākslas nodarbības norises vieta

Ir zināms, ka nekas nav saistīts ar interesi tik ļoti kā pārsteiguma moments. Tāpēc, lai skolēni būtu pārsteigti par mācību procesu, var izmantot dažādus veidus, kā piesaistīt viņu uzmanību no pirmajām minūtēm, lai sasniegtu mērķi. Ir ļoti svarīga:

- ikviena skolēna aktīva iesaistīšana mācību procesā,

- loģiskās un kritiskās domāšanas attīstība;
- zināšanu un prasmju sistematizēšana,
- brīva uzņēmējdarbības izvēle (skolēns izvēlas faktus, kas viņam zināmi un saprotami konkrētajā nodarbībā);
- faktu izpēte (skolēnu izpētes jautājums);
- uzmanības veidošanās un matemātiskās uzmanības attīstīšana utt.

Izmantojot šīs metodes, skolēni jāiepazīstina ar jauniem uzdevumiem, attēliem, shēmām, kas atšķiras no jau zināmiem elementiem, zīmēm un formām. Likumsakarības starp attēliem, grafikām un modeļiem, balstoties uz idejām, skolēnos rada lielu interesi. Gandrīz visi skolēni klasē strādā, visi ar nepacietību klausās citu viedokli. Tiek vērtēta radošā produkta oriģinalitāte.

Arī mājasdarbos jāizmanto interesantas metodes. Balstoties uz metodi "pajautā savam kaimiņam", skolēniem, kam ir grūtības, pildot mājas darbus, jāsatavoj jautājumi par nesaprotamo klasesbiedram. Ja klasesbiedram ir grūti atbildēt uz šo jautājumu, jautājums tiek pāradresēts citiem klasesbiedriem vai skolotājam.

Pēc skolēnu intereses pamodināšanas, mācību process jāturpina ar jaunu mācību metožu ieviešanu. Lai turpinātu pozitīvās emocijas, kas saistītas ar apgūstamo materiālu, ir svarīgi skolēniem rādīt reālus un īstus piemērus.

Svarīga nozīme ir vērtēšanai. Vērtēšanu izmanto, lai paaugstinātu skolēnu interesi un motivāciju. Tomēr skaitliskā novērtēšana atspoguļo skolēna apgūto zināšanu apjomu un dziļumu, bet nenosaka paša skolēna snieguma līmeni. Svarīgi vērtēt gan pašu darba procesu, gan ideju, gan inovatīvu darbu kā procesa rezultātu. I. Briška un D. Kalēja – Gasparoviča piedāvā kvalitatīvu skolēna vērtēšanas piemēru – jautājumus, piemēram, *“Kas ir galvenais tavā darbā?”*, *“Kam tu veltīji visvairāk laika?”* un nepabeigtos teikumus, piemēram, *“Galvenais manā darbā ir...”*, *“Visvairāk laika veltīju...”*.

Lai realizētu nodarbību procesu, vēlams izvirzīt ilgtermiņa mērķi. Lai īstenotu šos mērķus, skolēniem jāsekmē panākumu gūšanas attīstība ar algoritmiem, vispirms jāpasniedz apakšmērķi, kuriem ir skaidri kritēriji.

Skolēnu sasniegumu novērtējums šajā periodā ir paša skolēna pašnovērtējums, refleksija par mācību procesu un rezultātu. Sevis paveiktais jāvērtē regulāri. Skolēniem jāatspoguļo pūļu līmenis salīdzinājumā ar iepriekšējiem sasniegumiem. Ieteicams vērtēt skolēna prasmi vērtēt sava darba procesu un rezultātu, aizstāvēt un pamatojot to. Tā kā katram ir savs skatupunkts, savs ātrums, savs mērķis, kas nav jāsalīdzina viens ar otru. Protams, darbs, kas prasa spriedzi ir interesants, bet grūtību pakāpei ir jābūt adekvātai skolēnu spēkiem.

Skolotājam būtu vēlams motivēt skolēnus apgūt papildu zināšanas, attīstīt radošumu, attīstīt refleksijas prasmes. Kā viens no šādas metodes piemēriem varētu būt interaktīvās klases izmantošana mācību stundās, piemēram, *classdojo.com*. Tajā skolēni ir draudzīgie mošķīši, kas krāj punktus par intereses izrādīšanu mācību stundā, par pozitīvu attieksmi, par noteikumu ievērošanu u.c. Šādu informācijas komunikāciju tehnoloģiju rīku mērķis ir pozitīvā disciplinēšana un mācību motivācijas sekmēšana mācību stundās. Šī metode palīdzēs veidot skolēnus kā spēcīgu personību, lai palīdzētu savlaicīgi un efektīvi tiem, kas atpaliek.

Svarīga loma motivācijas sekmēšanā ir sadarbībai skolēnu starpā. Ir regulāri jāizmanto pāru darba forma. Lai sasniegtu lielākus panākumus, skolēnam jādalās ar savu iegūto informāciju, jaunajām prasmēm. Ja tiek sagatavots teorētiskais materiāls, tas ir jāparāda. Ja ir atrasts cits veids, kā atrisināt problēmu, tad ar to ir jādalās. Ja tiek piedāvāta jauna metode, tas ir lieliski. Tādā veidā sistēma tiek veidota šādi: svarīgu - kompetentu zināšanu iegūšana (vēlme katru reizi iegūt kaut ko jaunu). A. Majidova savā pētījumā ir analizējusi L. S. Vigotska uzskatu par to, ka skolēns, kurš domā un analizē savas sekmes un neveiksmes, attīsta sevī motivāciju.

Tādējādi katram skolēnam ir tiesības pieņemt lēmumus, cik daudz materiāla apgūt (viņš centīsies sasniegt šo līmeni un nākotnē sasniegs vēl vairāk). Bieži vien skolēns var pats sevi novērtēt un brīvi izdarīt savu izvēli, un skolotājs palīdz viņam to saprast. Tas ir skolotāja iedrošināšanas veids, kā skolēnam sasniegt mērķi, kaut tas no sākuma ir neliels.

Pašu skolēnu atbildība par stundām ir katra skolotāja sapnis. A. Majidova savā pētījumā apgalvo, ka, lai pastiprinātu atbildību skolēniem, kuriem ir grūtības mācīties, var tikt piedāvāta M. Ratera taktika. Šī taktika sastāv no vairākiem posmiem, laikā, kad skolotājs izveido kontaktus ar bērnu, kurš nav ieinteresēts stundās, izraisa bērnam interesi. Šajā procesā bērnam savas veiksmes ir redzamas. Skolotājam vajadzētu skolēnā radīt interesi par šo tēmu, radīt uzticību viņam paša spēkam un panākumiem. M. Raters iesaka skolotājiem ne tikai izmantot personiskās īpašības, pat lietot visus iespējamus pedagoģiskos trikus.

Lai pārliecinātos par bērnu pašu spēkiem, skolotājam ir jāsagatavo pašvērtēšanas sistēma. Lai izveidotu individuālu mācību programmu, skolotājs nosaka, ko skolēns zina vai nezina par mācību priekšmetu. Šo pārbaudi un novērtēšanu parasti veic caur testēšanu. Skolēnu apmācības programma ir jāsadala nelielos posmos. Apmācība posmos kalpo tam, lai izsekotu viņa attīstībai, kas savukārt padara vieglāku skolotāja un skolēna darbu. Programma jāturpina tā, lai pēc iespējas ātrāk gūtu panākumus. Ir zināms, ka vāji skolēni ilgtermiņā nevar atrisināt neveiksmes. Skolēnam pa nelieliem posmiem jāgūst panākumi, lai viņš paveiktu uzticētos uzdevumus. Skolotājam un skolēnam vajadzētu cieši sadarboties, pastāvīgi uzturot atgriezenisko saiti, nosakot sasniegto progresu un grūtības. Panākumu veicināšanai un uzdevumu realizēšanai jāizveido stimulēšanas sistēma. Galvenais uzsvars jāliek uz to, ka skolēns redz progresu.

Var palielināt skolēnu interesi, izmantojot spēles. Spēles parasti ir kā sacensība, ko skolēni izbauda, un tas palielina pašapziņu. Spēļu vieta, loma, funkcija un elementi mācību procesā ir atkarīgi no tā, kā skolotājs izprot spēles funkciju. Skolēni ļoti viegli pievienojas spēļu aktivitātēm. Jo spēle ir krāsaināka, jo interesantāka tā būs. Spēle var aptvert daļu no izglītības procesa vispārējā saturā. Spēļu aktivitāte ietver galveno iezīmju atrašanu, raksturīgo pazīmju izvēli, salīdzināšanu, reālo notikumu nošķiršanu no nereāla, ātru reakciju, vingrinājumus loģiskās domāšanas attīstīšanai. Izglītības spēles nodrošina jaunu materiālu apguvi, risinot sarežģītus jautājumus, radošu iemaņu attīstību, zināšanu un prasmju veidošanos mācību procesā.

Izglītojošās spēles ietver šādas darbības:

- sagatavošanas posmā tiek izvirzīti mācību mērķi, sagatavoti plāni, scenārijs, kas jādara;
- tiek izskaidroti noteikumi, noteikti eksperti un dalībnieki, izstāstīts spēles galvenais mērķis un izaicinājumi. Tiek izsniegts materiāls;
- neviens nedrīkst mainīt spēles gaitu un nedrīkstēt radīt šķēršļus. Dalībnieku darbības var vadīt tikai skolotājs;
- analizējot un novērtējot spēli, eksperti uzstājas ar runu, apmainās ar idejām, un dalībnieki pieņem savus lēmumus un rezultātus;
- visbeidzot, skolotājs apkopo rezultātus, atzīmē kļūdas un noslēdz spēli.

Izmantojot spēļu tehnikas elementus, skolēniem tiek dota iespēja parādīt savas spējas, padarītu stundu interesantu un smieklīgu, nodibināt labas darba attiecības starp skolēniem, pārvarēt grūtības, ar kurām saskaras, un palielināt interesi par izglītību (Majidova, 2012).

Reālākais veids, kā pamodināt interesi par mācīšanos ir problēmsituāciju risināšana. Šī mācīšanās metode nav jauna metode. Agrāk problemātiskas situācijas radīšana sākumskolā tika mazāk izmantota. Tas notika tā, ka visi apmācības aspekti, jo īpaši mākslas mācīšana, nebija pilnībā izpētīti. Pašlaik ir radītas un palielinātas alternatīvas metodes sākumskolas klasēs, kuru pamatā ir problēmsituācijas. Problēmu apmācības izmantošana mākslas mācīšanā prasa īpašu apmācību un tiek realizēta ar metodēm, kas tiek izmantotas, lai sasniegtu šo mērķi. Problēmas apmācības galvenais saturs ietver objektīvas atsauksmes mācību aktivitātēs. Problemātiskie jautājumi ir labākais veids problemātiskas situācijas radīšanai. Problemātiskiem uzdevumiem jāatbilst izvirzītajiem principiem: mērķtiecīgi, problemātiski, aktīvi, radoši, atšķirīgi, praktiski, saprātīgi, sistemātiski un secīgi.

Problēmu uzdevumos tiek veiktas šādas funkcijas :

- izveidot pamatu jaunu zināšanu iegūšanai,
- radīt apstākļus zināšanām aktīvai izpratnei,
- izpildīt uzdevumu, kas ir galvenais mācību rezultātu kontroles līdzeklis.

No iepriekš minētā izriet, ka problēmsituāciju izmantošana mākslas mācīšanā sākumskolas klasēs, veicina patstāvīgu un aktīvu domāšanu un radošās prasmes problēmas risināšanai.

Jāatzīmē, ka apmācība bērniem kļūst pievilcīga tajā pašā laikā, kad viņi mācās patstāvīgi: piedaloties projektos, veicot pētījumus, atklājot pasauli no jauna. Skolēnu zināšanu un prasmju apgūšana viņu prāta, fizisko un morālo spēku dēļ tiek iegūta neatkarīgu darbību rezultātā, balstoties uz mūsdienu pedagoģiskajām tehnoloģijām. Skolotājiem jāapzinās, ka viņiem ir jāizveido pozitīva motivēta vide, citādi mācību stunda neizdosies, un skolēni neapgūs nepieciešamo (Mārtinsone, Miltuze 2015).

Vēlams runāt par skolēnu sasniegumu novērtēšanas stimulējošo faktoru. Tas, protams, ir ilgtermiņa novērtēšanas process. Ieteicams reģistrēt katra skolēna progresu, veikt salīdzinošu analīzi noteiktā laika periodā, izmantot vērtēšanas sistēmas punktus, diagrammas, kas atspoguļo skolēnu sekmīgu rezultātu. Tāpēc pozitīvā motivācija ir kvalitatīvas nodarbības pamats, katra skolēna pašnovērtēšana sākas nodarbības sākumā un darbojas kā interesējošais virzītājspēks visas mācību stundas laikā.

Tādējādi:

- 1) motivācija nodrošina kvalitatīvu apmācību pamatu;
- 2) pozitīvas motivācijas trūkums noved pie skolēnu sasniegumu pavājināšanās un izglītības kvalitātes samazināšanas;
- 3) mācību satura un mācību procesa attīstība veicina vispārēju apmācību attīstību;

4) moderno metožu izmantošana apmācībā veido pozitīvu motivāciju, pamata kognitīvo procesu attīstību, indivīda radošo darbību (Majidova, 2010).

Raksta autori gan vairāk runā par problēmu risināšanu matemātikā 3. un 4. klasē, taču arī Latvijas izglītības sistēmā vēlams rēķināties ar to, ka kompetenču izglītība paredz mācību darbu bez mācību priekšmetu robežām.

Konkrētais apgalvojums skaidri iezīmējas veiktajā empīriskajā pētījumā par motivācijas sekmēšanu vizuālās mākslas stundās 3. – 4. klasē.

3. Empīriskais pētījums

3.1. Empīriskā pētījuma metodoloģija

Atbilstoši **pētījuma mērķim**: teorētiski pamatot un praktiski pārbaudīt 3. – 4. klašu skolēnu motivācijas sekmēšanu vizuālās mākslas stundās, tika izvirzīta **pētījuma hipotēze**:

3. - 4. klases skolēnu motivācija vizuālās mākslas stundās tiks sekmēta, ja:

- skolotājs respektēs katra skolēna individualitāti;
- mērķtiecīgi ievirzīs skolēnus procesā;
- organizēs refleksiju, kurā skolēni izvērtēs procesu un rezultātu.

Pētījuma metodes. Hipotēzes pārbaudei empīriskajā pētījumā izmantotās pētīšanas metodes izvēlētas atbilstoši pētījuma objekta īpašībām, tātad, izvēlētas tās metodes, kas precīzāk izpēta objektu un sniedz plašas analīzes iespējas. Pētījumā izmantotās metodes:

- aptauja (kvantitatīvā pētījuma metode);
- kvalitatīvās pētījuma metodes – pedagoģiskais vērojums un skolēnu darbu analīze.

Lai pārbaudītu hipotēzē izteiktos apgalvojumus, tika izvirzīti **pētījuma uzdevumi**:

1. Pārbaudīt pedagoģiskos paņēmienus 3. - 4. klašu skolēnu motivācijas sekmēšanai;
2. Analizēt skolēnu darbus pēc konkrētiem kritērijiem;
3. Pārbaudīt teorētiskās atziņas empīriskajā pētījumā un analizēt iegūtos rezultātus.

Pētījuma bāze. Empīriskais pētījums tika veikts X skolā Latvijā.

Pētījumā piedalījās 40 skolēni, kuri mācās 3. un 4. klasē.

Lai ievērotu pētījuma dalībnieku aizsardzības un konfidencialitātes principu, tika mainīti pētījumā iesaistīto skolēnu vārdi.

Pētījuma organizācija. Empīriskā pētījuma datu ieguve tika organizēta no 2019. gada februāra līdz 2020. gada novembrim.

Empīriskais pētījums dalāms divos posmos, pirmajā posmā (02.2019. – 05.2019.) piedalījās 40 skolēni no 3. - 4. klases kā kontrolgrupa. Pētījuma otrajā posmā (09.2020. – 11.2020.) veikta skolēnu anketēšana un pētīta eksperimentālā grupa, kurā piedalījās tie paši 40 skolēni no 3. un 4. klases.

Balstoties uz izstrādātajiem motivācijas sekmēšanas kritērijiem un rādītājiem vizuālās mākslas nodarbībā, pedagoģiskajos novērojumos un analizējot skolēnu darbus, tika izvērtēti motivācijas sekmēšanas līmeņi (sk. 1. tabulu).

1. tabula. Kritēriji un rādītāji

Kritēriji Rādītājs	Augsta līmeņa pazīme	Zema līmeņa pazīme	Empīriskā metode
Interese	<ul style="list-style-type: none"> Ātri iesaistās procesā 	<ul style="list-style-type: none"> Gausi iesaistās procesā; Vienaldzība pret veicamo uzdevumu 	Pedagoģiskais vērojums
Iesaistīšanās darbībā	<ul style="list-style-type: none"> Izmantota daudzveidīga vizuālā valoda; Ievēro visus kritērijus, seko līdzi. 	<ul style="list-style-type: none"> Pielietots 1 vai 2 vizuālās mākslas elementi; Ignorē visus kritērijus, neseko līdzi nodarbībā notiekošajam 	Skolēnu darbu analīze

Katrs no kritērijiem ietver rādītājus, kurus raksturo līmeņu pazīme: augsts rādītāju izpausmes līmenis, kad attiecīgā raksturojošā pazīme spilgti izteikta; zems rādītāju izpausmes līmenis, kad attiecīgā raksturojošā pazīme novērojama vāji vai nav novērota vispār.

Empīriskajā pētījumā tika izmantoti 9 uzdevumi no izstrādātā ideju kataloga, lai pētītu motivācijas sekmēšanu. (sk. 2. tabulu).

2. tabula. Ideju katalogs

Ideju katalogs		
Nr.	Uzdevumi	Saturs
1.	“Pasaules koks”	Akvareļu tehnika. Glezniecība Pasaules izziņa, daudzveidīga vizuālā valoda. <i>3. nodarbības plāns/konspēkts skatīt 3. pielikumā</i>
2.	“Ainava”	Vēro un glezno ainavu, attēlojot tuvu un tālu. Zina jēdzienu – plenērs, telpiskums. <i>4. nodarbības plāns/konspēkts skatīt 4. pielikumu</i>
3.	“Ūsiņš jāja pār kalniņu”	Līnija, krāsa, apveids (laukums, siluets, forma). Māksla kā pasaules izziņa. <i>2. nodarbības plāns/konspēkts skatīt 2. pielikumu</i>
4.	“Forma. Konstrukcija”	Attēlos pēta un skicē ēku kopējo formu un detaļas. No kastītēm (grupā vai pa pāriem) rada apjomīgu celtni ar konkrētu funkciju. Izvēlas celtni stilistiski un funkcionāli atbilstošas detaļas. Zina jēdzienu – konstrukcija.
5.	“Krāsu perspektīva ainavā”	Apspriež krāsas vizuālās īpašības tālumā un priekšplānā. Pēta akvareļa tehnikas iespējas, gleznojot gan ar caurspīdīgi, gan piesātināti. Glezno ainavas vai telpas dziļumu. Prot gleznot gan ar caurspīdīgu, gan ar piesātinātu krāsu.

6.	“Pavasariņa brīvība dabā”	Krāsaini pelēkā krāsa, ekspresīvs triepiens (vējains, rotaļīgs), gleznata kompozīcija, brīva spēlēšanās ar otu, gleznošana stāvus. Glezno ar guašu. Pavasarīga noskaņa dabā. Māksla kā spēle. <i>1. nodarbības plāns/konspekts skatīt 1. pielikumā</i>
7.	“Faktūru noslēpums”	Faktūru daudzveidība un to attēlojums, faktūras raksturs (smagnējs vai viegls, kompakts vai izkļiedēts, statisks vai dinamisks), atšķirīgu negludu virsmu atspiedumi, izmantojot zīmulī, telpisks virsmas atveidojums, faktūru un tekstūru kolekcija, brīva, viegla un bezrūpīga spēlēšanās ar vizuālās mākslas elementiem. Māksla kā spēle. <i>1. nodarbības plāns/konspekts, skatīt 5. pielikumu.</i>
8.	“Faktūru noslēpums (2)”	Virsmu raksturojoša tekstūra. Datorprogrammas <i>Paint</i> jeb <i>Molberts</i> rīki. Telpiskums. Tekstūru veidošana atbilstoši iepriekš veidotajam katalogam. Māksla kā pasaules izziņa. <i>6. nodarbības plāns/konspekts, skatīt 8. pielikumu.</i>
9.	“Datora tastatūru dizains”	Forma, krāsa. Dažādu materiālu kombinēšana. Oriģinalitāte. Dizains. Tastatūra, tās sadaļas. Trīsdimensiju objekta konstruēšana, eksperimentējot ar dažādiem dabas un sadzīves materiāliem. Māksla kā pasaules pārveidošana. <i>2. nodarbības plāns/konspekts, skatīt 6. pielikumu.</i>
10.	“Mans draugs – Kaktuss”	Trīsdimensionāla kaktusa veidošana izmantojot attēlu apstrādes programmu <i>3D Paint</i> . Forma. Kompozīcija. Pašvērtējums. Māksla kā spēle. <i>3. un 4. nodarbības plāns/konspekts skatīt 7. pielikumu.</i>
11.	“Mans draugs – Kaktuss (2)”	Forma. Tēlniecība, sīkplastika. Iepriekš izveidota trīsdimensionāla modeļa izmantošana. Telpiska objekta stabilitāte, līdzsvars, smaguma centrs. Dažādas vizuālās mākslas tehnikas. Plastikā darbu krāsošana. Māksla kā pasaules izziņa. <i>6. nodarbības plāns/konspekts skatīt 9. pielikumu.</i>
12.	“Virtuālā izstāde”	Mākslas piedzīvošana. Ainava, kolorīts. Krāsa glezniecībā. Mākslas darba kopijas radīšana. Informācijas vākšana un apkopošana. Radošo ideju vizuālā fiksēšana. Digitālo attēlu veidošana. Digitālās attēlu apstrādes programmas.
13.	“Krāsu virpulis”	Krāsu teorijas pielietojums praksē. Mākslinieciskais izteiksmes līdzeklis - krāsa. Siltie vēsie toņi. Krāsu toņu jaukšana/ dabas vērojums https://www.youtube.com/watch?v=e0z5mIhu3mQ&t=6s Plastikā darbu krāsošana. <i>Kahoot</i> interaktīvā spēle par krāsu apli. Māksla kā pasaules izziņa.
14.	“Kustība, eksperimenti vidē – kustības attēlojums”	Figūras skicēšana no modeļa. Komiksa scenārija veidošana. Dažādas pozas kustībā. Komiksa/animācijas radīšana. Animācijas veidošanas pamatprincipi. Virtuālā mācību vide.
15.	“Mans simbols”	Zīmes un simboli apkārtējā vidē. Internetā atrastās informācijas analīze un apstrāde. Simbola vai zīmes nozīme cilvēka dzīvē. Savu vēlmju apmierināšana. Māksla kā komunikācija.

3. – 4. klašu skolēnu motivācijas sekmēšanas līmeņu vērtēšanā tika izmantota kvantitatīvā pētniecības metode – aptauja. Šāda metode ir visbiežāk izmantotā respondentu viedokļu un attieksmes izziņāšanā.

Aptaujas mērķis ir izmērīt skolēnu attieksmes un ieinteresētību vizuālās mākslas stundās. Aptaujas anketā jāsniedz atbilde uz 8 apgalvojumiem Likerta skalā, kur 1 ir viszemākais attieksmes rādītājs, bet 5 – visaugstākais. 2 apgalvojumi veidoti kā nepabeigti teikumi, lai noskaidrotu skolēnu viedokli par to, kas viņiem šķiet svarīgs vizuālās mākslas stundās, tādējādi, gūstot priekšstatu par ieinteresētības līmeni. Aptauja veidota digitālā formātā, lai respektētu katra skolēna individualitāti un sniegtu iespēju anketu aizpildīt sev ērtā laikā.

Skolēnu motivācijas sekmēšanas līmeņu vērtēšanā tika izmantotas kvalitatīvās pētniecības metode – pedagoģiskais vērojums. Šīs metode ir viena no visbiežāk pielietotajām pedagoģisko pētījumu metodēm. Visizplatītākā tieši pedagoģiskajā praksē (Albrehta, 1998).

Pedagoģiskā vērojuma metodes mērķis ir novērtēt skolēna ieinteresētību, izmantojot daudzveidīgus tehniskos risinājumus un daudzveidīgus materiālus vizuālās mākslas nodarbībās, atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem un rādītājiem – kā iesaistes ātrums mācību procesā, vienaldzība vai pretēji – ieinteresētība.

Empīriskajā pētījumā tika izmantota tāda metode kā skolēnu darbības produktu izpēte (skolēnu darbu analīze), kas, veicot pedagoģisko pētījumu, sniedz noderīgu un vērtīgu materiālu (skolēnu zīmējumi, grafiskie darbi, rasējumi u. tml.) (Albrehta, 1998).

Skolēnu darbības produktu izpētes metodes mērķis ir iegūt nepieciešamos rezultātus, kas norāda uz līmeni, kādā notiek skolēnu iesaistīšanās konkrētā darbībā. Analizējot skolēnu radošos darbus, var izvērtēt attieksmi un ieinteresētību pret konkrēti veicamo uzdevumu (rūpīgs, paviršs, radošs, ātri iesaistās, interesē, vienaldzīgs, izmantota daudzveidīga vizuālā valoda), skolēnu rakstura iezīmēm, izvērtēt apgūtās prasmes un iemaņas (apguvis, daļēji apguvis, nav apguvis).

Aptaujas, pedagoģiskā novērojuma un skolēnu darbu analīzes rezultātā tika noteikts, cik lielā mērā ir motivēti 3.- 4. klases skolēni, izvērtēti motivēšanas kritēriji, veikti secinājumi un izstrādāti ieteikumi pedagogiem.

Turpmāk tekstā tiek aprakstīta motivācijas sekmēšana 3 - 4. klašu skolēniem vizuālās mākslas stundās pētījuma pirmajā un otrajā posmā.

3. 2. Pētījuma norise

Pētījuma pirmais posms notika dienas pirmajā pusē (no 10.35 līdz 12.05), ņemot vērā izglītības iestādes stundu sarakstu, nodrošinot skolēniem nepieciešamos apstākļus (materiālu daudzveidība, tehnoloģiskais nodrošinājums, uzskates līdzekļi, telpas, mācību vide u.c.) motivācijas sekmēšanai vizuālās mākslas stundās. Šajā pētījuma posmā, kā kontrolgrupa, tika vēroti 40 skolēni, kuri mācās 3. un 4. klasē.

Uzsākot empīrisko pētījumu skolēnu kontrolgrupā, lai pārbaudītu izvirzīto hipotēzi, tika izmantoti un mērķtiecīgi atlasīti 4 uzdevumi no izstrādātā ideju kataloga (sk. 2. tabulu), kuri vērsti uz motivācijas sekmēšanu, mērķtiecīgi ievirzot skolēnus procesā, izvirzot konkrētus “spēles” noteikumus un daudzveidīgas mākslas valodas izmantošanu.

Pētījuma pirmajā posmā tika fiksēta un novērota skolēnu radošā darbība vizuālās mākslas stundās, kādā līmenī un cik noturīga ir skolēnu motivācija, lai mērķtiecīgi varētu organizēt mācību stundas norisi un sekmētu motivācijas attīstības dinamiku, izmantojot konkrētus kritērijus darbam un daudzveidīgu mākslas valodu vizuālās mākslas nodarbībās. Turpmāk tekstā būs aprakstītas 4 vērotās vizuālās mākslas stundas pētījuma 1. posmā un izvērtēti skolēnu darbi pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem – augsts un zems (sk. 1. tabulu).

1. nodarbība. Mācību stundas sākumā pedagogs iepazīstina skolēnus ar ainavu reprodukcijām, ar triepienu veidiem. Konkrētās nodarbības mērķis ir sekmēt skolēnu emocionālo attīstību, attēlojot ainavas noskaņu ar ekspresīviem triepieniem. Gleznot stāvus, brīvi spēlēties ar krāsām un triepieniem. Tika novēroti skolēni, kuri, uzsākot darbu, žāvājas, šūpo galvu utt.

Mācību stundas laikā tika novērots, ka ceturtdaļa no grupas skolēniem apsēdās atpakaļ solos, tātad nepildīja vienu no nosacījumiem. Septiņi skolēni (Anna, Evelīna, Kristofers, Linda, Pēteris, Teodors un Emīlija) nodarbības laikā gleznoja ekspresīvi, spēlējoties, kas liecina par to, ka šāda veida uzdevums tiem nesagādāja grūtības, tātad šiem konkrētajiem skolēniem motivācijas kritērijs – iesaistīšanās darbībā, vērtējams kā augsta līmeņa pazīme. Savukārt, skolēniem, kuri bija vienaldzīgi pret veicamo uzdevumu un ekspresīva, rotaļīga gleznošana sagādāja grūtības, tas bija novērojams gan bērniem iesaistoties darbībā, gan viņu radošajos darbos.

4 skolēni - Madara un Emīlija, Linda un Toms, kuri sēž kopā, pie viena galda. Skolēni mācību procesā nepiedalās, bet vēro, ko dara citi. Redzams, ka "četrinieks" nav ieinteresēts uzdevumu veikšanā. Šie skolēni gaidīja palīdzību no pieaugušā. Tikai ar pedagoga ierosmi un pamudinājumu skolēni turpināja darbu. Citi četri skolēni nenoklausījās uzdevumu līdz galam, bet sāka jau darboties, tāpēc bija nepieciešams atkārtot uzdevuma nosacījumus un vērtēšanas kritērijus. Minētā situācija liek domāt, ka uzdevums daļai klases bērnu bija par sarežģītu un grūti izpildāmu, jo bija nepieciešams brīvi, rotaļīgi spēlējoties, gleznot ar ekspresīvu triepienu.

Mācību stundas beigās pietrūka atgriezeniskā saikne, jo skolēni devās uz sporta stundu. Daži no skolēniem jutās noguruši, bet daži nebija apmierināti ar savu veikumu.

Pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem, kā augstu motivācijas sekmēšanas līmeni skolēnu darbos var vērtēt, ja to radošajos darbos ir novērojama daudzveidīga izmantota vizuālā valoda, skolēns savā darbā ir ievērojis visus kritērijus, ir sekojis līdz nodarbībā notiekošajam. Kā augsta līmeņa pazīme vērtējama tiem skolēniem, kuri aktīvi iesaistījās stundas uzdevuma veikšanā un kopīgajā procesā vispār. No grupas, kā augstu līmeni var novērtēt tikai tiem skolēniem, kuri mērķtiecīgi, ilgstoši un precīzi nodarbību laikā veica uzdevumu (sk. 1. pielikumu).

Kā zemu līmeni skolēnu darbos var novērot tiem skolēniem, kuriem grūtības sagādāja uzdevuma veikšanai nepieciešamo kritēriju izpilde, izteikti grūti iesaistīties kopējā darba procesā, savā darbībā ir lēns un uzdevumu veic daudz īsākā laika posmā, kā tie skolēni, kuriem ieinteresētības līmenis novērojams, kā augsts. Šāds līmenis novērojams 6 skolēniem (sk. 1. pielikumu).

2. nodarbība. Stundas ievaddaļā skolēni ar interesi klausījās skolotājas stāstījumā, rādot dažādus attēlus, kuros attēloti zirgi. Ņemot vērā stundas tēmu, tika atbilstoši piemeklētas dažādas gleznu reprodukcijas, kurā iespējams saskatīt asociācijas ar zirgiem, rosinot radīt ainavu vai kompozīciju ar zirgu. Katrs skolēns izteica savu viedokli par mākslas darbiem, tajos saskatot dažādas asociācijas.

Vispirms skolēniem "jāsagatavo" savas gleznas fons. Tā varēja būt jebkura vide, piemēram, ezera krasts, pļava vai tuksnesis. Radot darba fonu, skolēniem bija jāatceras telpiskuma radīšanas paņēmieni ainavā. Skolotāja uz tāfeles uzzīmēja un izskaidroja paņēmienus, kā veiksmīgāk izgriezt zirga siluetu, kas jau iepriekš bija sagatavots. 5 bērniem grūtības sagādāja sarežģītāku formu izgriešana, tā, lai griezts būtu pa līniju un precīzi tāpēc lūdza skolotājas palīdzību. Vairumam skolēnu izgrieztie zirgu silueti bija neprecīzi. Tas norāda, ka skolotājam vēlams pievērst uzmanību, cik sarežģītas formas spēj izgriezt konkrētā vecumposma skolēni.

Mācību stundā tika novērots, ka 5 skolēni nebija klausījušies skolotājas izvirzītajos “spēles” noteikumos un tos nav ievērojuši, kā, piemēram, līmējot zirga siluetu klāt savam darbam, atstāja pārāk mazu attālumu no lapas malām. 7 skolēni ar ļoti lielu interesi iesaistījās uzdevuma veikšanā, bet nepaveica to līdz galam. Tas norāda, ka skolotājam vēlams pievērst uzmanību, vai kādā no darba izstrādes posmiem, skolēni neizkavējas nepamatoti ilgi.

Pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem, kā augstu motivācijas sekmēšanas līmeni skolēnu darbos var vērtēt, ja ir novērojama daudzveidīga vizuālā valoda un skolēns ir ievērojis visus uzdevuma veikšanas kritērijus. Kā zems līmenis bērnu darbos novērojams tiem skolēniem, kuriem darbā pielietots tikai viens vai divi vizuālās mākslas elementi un nav sekojoši līdz nodarbībā notiekošajam. Savā radošajā darbībā ir lēni un uzdevumu veic daudz īsākā laika posmā, kā tie skolēni, kuriem ieinteresētības līmenis vērojams, kā augsts. Šāds līmenis novērojams 8 skolēniem (sk. 2. pielikumu).

3. nodarbība. Stundas sākumā skolēni skolotājai jautāja: “*Vai šodien atkal būsīm gleznotāji?*”. Tas liecina par to, ka skolēniem interesē un aizrauj tas, ko iepriekšējās mācību stundās darījuši. Mācību stundai sākoties, skolotāja iepazīstināja ar dažādiem akvareļtehnikas paņēmieniem – kā panākt “pūkainu”, satraucošu, “asu” vai gaišu efektu, pievērsot uzmanību akvareļkrāsas faktūrai, krāsai, smaržai u.c.

Skolotāja jautā skolēniem, vai dabā ir sastopami melnas krāsas koki? Trīs skolēni atbildēja, ka dabā tāds koks nevarot būt, jo tas esot nedabiski. Tad skolotāja jautāja, kas un kā varētu izskatīties Pasaules koks, skolēni prognozēja, kāds tas varētu būt. Skolēni atzina, ka viņi nekad nav šādu koku redzējuši, bet tas noteikti varētu būt melns. Skolotāja piedāvāja skolēniem radīt mākslas darbu ar akvareļtechnikā gleznotu fonu (ar intensīvu toni, bet sapludinātu) un grafiski uzzīmētu melnu pasaules koku. “*Vai tad mēs varēsīm uzzīmēt uz slapja papīra ar melnu flomāsteru?*”, jautāja 4 skolēni, kas liecina par to, ka šie bērni klausās skolotājas teiktajā, domā līdz un iesaistās mācību procesā. Skolēniem patika piedāvātā ideja, jo tas šķita neparasti. Skolotāja vienojās ar skolēniem par konkrētā uzdevuma izpildi divos posmos, jo vienas mācību stundas ietvaros to realizēt neizdosies.

Madara, Anna un Hugo, Ģirts un Elīna savā starpā sarunājās, tāpēc neko nedzirdēja, tas norāda uz motivācijas trūkumu, jo skolēni ir vienaldzīgi pret veicamo uzdevumu un nav ieinteresēti iesaistīties mācību procesā.

Mācību stundā tika novērots, ka daļa klases skolēni nopietni uztver uzdevuma izpildes procesu – iedziļinājušies, glezno fonu, bet 7 skolēni ātri noklāja papīru ar diviem toņiem un paziņoja, ka darbs izpildīts. Tas liecina par to, ka skolēni nebija motivēti iedziļināties darbā.

Pēc izvirzītajiem motivācijas sekmēšanas kritērijiem un rādītājiem, kā augsta līmeņa pazīmi var vērtēt pēc skolēnu darbiem, ja ir novērojama visu kritēriju izpilde. Šāds motivācijas sekmēšanas līmenis novērojams lielākai daļai skolēnu no grupas - 30 bērniem. No pedagoģiskā vērojuma viedokļa, šāda veida uzdevumi labi ataino konkrētā kritērija (ieinteresētības) rādītāju.

Kā zema līmeņa pazīme skolēnu darbos novērojama visu izvirzīto kritēriju neievērošana, savukārt no pedagoģiskā vērojuma var spriest, ka zema līmeņa pazīme skolēnam ir tad, ja procesā ir vienaldzīga interese pret veicamo uzdevumu, darbs ir veikts pavirši, savā darbībā ir lēns un uzdevumu veic daudz īsākā laika posmā, kā tie skolēni, kuriem ieinteresētības līmenis vērojams, kā augsts. Līdz ar to, motivācijas līmenis, lai pabeigtu darbu, vērtējams kā zems (sk. 3. pielikumu).

4. nodarbība. Turpinājums mācību stundai, kurā tika sagatavots fons akvareļtehnikā. Skolotāja, stundas sākumā, aicināja skolēnus atsaukt atmiņā, par ko runājuši iepriekš, saistībā ar melno koku, ar akvareļtehniku, ar kontrastu.

Skolotāja iepazīstina skolēnus ar dažādiem attēliem, kuros redzami koki un to atsevišķas sastāvdaļas (zari, saknes utt.). Šie attēli izvēlēti ar mērķi, lai skolēni labāk izprastu, ka kokam zari aug dažādos virzienos un prastu to attēlot savā darbā. Stundas laikā skolotāja aicināja skolēnus paskatīties ārā pa logu, pievēršot uzmanību koku izskatam, kādi tam zari, cik gari, īsi, resni vai tievi. Skolēni mācību stundā bija ieinteresēti un ar aizrautību vēroja pa logu kokus, cenšoties vienu no kokiem attēlot savā darbā, tos zīmējot ar melnu flomāsteru, vai rapidogrāfu uz pašu, iepriekš uzgleznotā krāsainā fona, kas darbam piedeva telpiskuma sajūtu. Šajā stundā tika novērots, ka vairums skolēnu baidās eksperimentēt ar līniju biezumu un garumu, bet skolotājas iedrošināti, ļāvās eksperimentiem. Konkrētais novērojums sasaistās ar pētījumā izvirzīto hipotēzi, ka, ja skolotājs respektēs, katra skolēna individualitāti, tiks sekmēta motivācija. Skolēniem lielākās grūtības sagādāja tas, ka šis konkrētais uzdevums prasīja no viņiem strādāt ļoti precīzi, veidot smalkas nianšes un darboties ilgstoši.

Pēc izvirzītajiem motivācijas sekmēšanas kritērijiem un rādītājiem, kā augstu līmeni skolēnu darbos var novērot, ja izpildīti visi uzdevuma veikšanai nepieciešamie kritēriji (piemēram, dažāda platuma līnijas, dažāda uzspieduma līnijas utt.). Šāda līmeņa pazīme, veicot konkrēto uzdevumu, klasē novērojama trešdaļai bērnu jeb 14 skolēniem (sk. 3. pielikumu).

Kā zema līmeņa pazīme skolēnu darbos novērojama tiem skolēniem, kuriem darbā izmantotas vienāda biezuma un uzspieduma līnijas un nav redzams mēģinājums atdarināt koka formu. Kā arī, bērnu darbos nav izteikts rezultāts, darbs ir paviršs, līdz ar to šāds motivācijas līmenis novērojams 9 skolēniem (sk. 3. pielikumu).

Pētījuma otrais posms norisinājās laika posmā no 10.35 – 12.05, ņemot vērā tos pašus pētījuma nosacījumus, kuri tika minēti iepriekš, pētījuma pirmajā posmā. Skolēni aizpildīja digitāli veidotu anketu (sk. 10. pielikumu), ar kuras palīdzību iespējams analizēt skolēnu attieksmi un izvērtēt ieinteresētību vizuālās mākslas nodarbībās. Aptauja veidota no desmit jautājumiem, uz 8 no tiem jāatbild, izvērtējot savu attieksmi konkrētā apgalvojumā, skalā no 1 līdz 5, kur 1 ir *pilnībā nepiekrītu*, 2 – *nepiekrītu*, 3 - *ne piekrītu, ne nepiekrītu*, 4 – *piekrītu*, bet 5 - *pilnībā piekrītu*. Pēdējie divi apgalvojumi, veidoti, kā nepabeigti teikumi, lai noskaidrotu skolēnu domas par savu darbu vizuālās mākslas stundās, tādējādi sekmētu mērķtiecīgu refleksiju par savu mācīšanos un radošo procesu.

Pētījuma otrā posma eksperimentālajā grupā piedalījās tie paši 40 3. un 4. klases skolēni. Uzsākot pētījumu eksperimentālajā grupā, mērķtiecīgi tika atlasīti 5 uzdevumi no izstrādātā ideju kataloga (sk. 2. tabulu), kuri, līdzīgi kā pētījuma pirmajā posmā, vērsti uz motivācijas sekmēšanu, izmantojot konkrētus radošās darbības kritērijus un daudzveidīgas mākslas valodas izmantošanu. Izvirzītās hipotēzes pārbaudei, atšķirībā no iepriekšējiem pētījuma posmiem, tika pielietots skolēnu pašvērtējums par nodarbības procesu un rezultātu. Atsaucoties uz pirmajā pētījuma posmā gūto pieredzi, šajās nodarbībās skolēniem viens no galvenajiem uzdevumiem ir veicināt interesi, apmierināt bērnu darbības motivējošās vajadzības un paplašināt māksliniecisko redzējumu, gūstot estētisko pārdzīvojumu savā radošajā procesā. Pedagoģiskā mācību procesa vadīšana notiek mērķtiecīgi, tiek izmantotas dažādas metodes un līdzekļi, nodrošinot skolēnā caurviju prasmju attīstību un sekmētu motivāciju. Šajā pētījuma posmā iekļautajos mācību uzdevumos dominē integrācija ar tehnoloģiju jomu, tika izvēlēti uzdevumi, kas sevī ietver dažādu tehnoloģisku rīku un programmu apguvi mācību saturā. Šāda izvēle nav nejauša, jo attālinātais mācību process šobrīd ir ikdiena un katram skolēnam ir svarīgi attīstīt savu digitālo kompetenci.

1. nodarbība. Pedagoģs iepazīstina skolēnus ar virsmu faktūru daudzveidību dabas objektos, rosinot skolēnu darbību, uzdod jautājumus un kopīgi izvirzot darbības kritērijus. Pārrunā taustes un redzes sakarības. Skolēni vēro un pēta dabas objektu dabiskas un apstrādātas virsmas. Tika novēroti skolēni, kuri, uzsākot darbu, smejas, šūpo galvu, žāvājas utt.

Konkrētās nodarbības mērķis ir sekmēt skolēnu radošo spēju attīstību, brīvi, viegli un bezrūpīgi spēlējoties, radīt tekstūru un faktūru kolekciju. Skolēni pāros diskutē, ar kādiem paņēmieniem varētu attēlot virsmas raksturu. Praktiskas darbības rezultātā, skicējot dažādas virsmas, to raksturu, skolēni nonāk pie atziņām kā un ar kādiem paņēmieniem iespējams attēlot faktūras raksturu. Brīvi, viegli un bezrūpīgi faktūru raksturu attēloja 30 skolēni, 3 nebija sapratuši uzdevuma noteikumus, bet uzdevumu veica, savukārt 7 skolēni ļoti nesteidzīgi uzsāka darbošanos.

Nodarbību laikā tika novērots, ka trešdaļa skolēnu pasīvi izmantoja daudzveidīgus vizuālās mākslas izteiksmes līdzekļus (tikai telpiski virsmas attēlojumi vai tikai plaknē), tātad nepildīja vienu no nosacījumiem. 13 skolēni (Anna, Evelīna, Kristofers, Linda, Martins, Odrija, Ralfs, Dominiks, Rūta, Alise, Anna, Tomass un Ariana) nodarbību laikā brīvi, spēlējoties izmantoja dažādus vizuālās mākslas elementus, kas liecina par to, ka šāda veida uzdevums tiem nesagādāja grūtības.

Secināts, ka konkrētajiem skolēniem motivācijas sekmēšanas kritērijs – iesaistīšanās darbībā, vērtējams kā augsta līmeņa pazīme. Savukārt, skolēni, kuri bija vienaldzīgi pret veicamo uzdevumu un brīva, viegla un bezrūpīga spēlēšanās ar vizuālās mākslas elementiem sagādāja grūtības, tas bija novērojams gan iesaistoties radošajā darbībā, gan procesā, gan galarezultātos. Četri skolēni - Madara un Emīlija, Ģirts un Daniels, uzdevumu nepildīja, trokšņoja un vēroja, ko dara citi klases biedri. Redzams, ka šie 4 skolēni nav ieinteresēti konkrētā uzdevuma veikšanā. Iepriekš minētie 4 skolēni gaidīja palīdzību no skolotāja. Tikai ar pedagoga ierosmi, skolēni darbu uzsāka, turpināja un to pabeidza. Savukārt, 6 skolēni uzdevumu un tā paveikšanai nepieciešamos kritērijus nenoklausījās līdz galam, bet sāka jau darboties ātrāk, tāpēc bija nepieciešams vēlreiz atkārtot uzdevuma nosacījumus. Minētā situācija liek domāt, ka uzdevums daļai klases skolēnu bija par sarežģītu un grūti izprotamu, jo bija nepieciešams brīvi, viegli un bezrūpīgi spēlējoties ar dažādiem vizuālās mākslas elementiem, radīt faktūru un tekstūru kolekciju.

Nodarbībās beigās izpalika atgriezeniskā saite, jo skolēniem jānododas uz nākamo stundu. Daži skolēni izteica domas, par to, kāpēc viņiem darbs neizdevās kā iecerēts un kas būtu paveicams, lai savu sniegumu uzlabotu.

Pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem, kā augstu līmeni skolēnu darbos var vērtēt, ja to darbos ir novērojama daudzveidīga izmantota vizuālā valoda, skolēns savā darbā ir ievērojis visus kritērijus, ir sekojis līdz nodarbībā notiekošajam. Kā augsta līmeņa pazīme vērtējama tiem skolēniem, kuri aktīvi iesaistījās stundas uzdevuma veikšanā un kopīgajā procesā vispār. No grupas, kā augstu motivācijas sekmēšanas līmeni var novērtēt tikai tiem skolēniem, kuri mērķtiecīgi, ilgstoši un precīzi nodarbību laikā veica uzdevumu (sk. 5. pielikumu).

Kā zemu motivācijas sekmēšanas līmeni skolēnu darbos var novērot tiem skolēniem, kuriem grūtības sagādāja uzdevuma uzsākšana, veikšanai nepieciešamo kritēriju izpilde, izteikti grūti iesaistīties kopējā darba procesā, savā darbībā ir lēns un uzdevumu veic daudz īsākā laika posmā, kā tie skolēni, kuriem pacietības līmenis novērojams, kā augsts. Šāds līmenis novērojams 3 skolēniem (sk. 5. pielikumu).

2. nodarbība. Šajā nodarbībā paredzēto mācību saturu vienlaicīgi apgūst divos mācību priekšmetos – vizuālajā mākslā un datorikā. Darbs paredzēts vairākām mācību stundām.

Stundas ievaddaļā skolēni ar interesi klausījās skolotājas stāstījumā un aktīvi piedalījās diskusijā par tastatūras, kā priekšmeta nozīmību viņu dzīvēs. Skolēniem bija iespēja aplūkot dažādus attēlus, kuros redzamas dažāda dizaina un funkcionalitātes tastatūras. Katrs skolēns izteica savu viedokli par mākslas darbiem, tajos saskatot dažādas asociācijas. Stundā skolotājs iepazīstināja skolēnus ar dažādiem materiāliem (dažāda biezuma kartons, ietinamais dāvanu papīrs, aplikācijas krāsainais papīrs, zīmuļi, krītiņi, dabas materiāli, caurspīdīgs polistirols u.c.). Ņemot vērā nodarbības tēmu, skolēniem jāveido ideju skices, kas ietver sevī plānoto materiālu, krāsas un formas izvēli. Jāplāno savas darbības soļi, jāparedz aptuvenais laiks uzdevuma izpildei. Katram skolēnam jāpamato tastatūras “jaunā” funkcionalitāte. Lieta, kas paliek nemainīga – tastatūras sadaļas, tām jā saglabājas arī “jaunajā” izskatā.

Skolēna izstrādātajai skicei jāsniedz priekšstats par paredzamā dizaina priekšmeta izskatu – formu, krāsu. Jāsniedz ieskats, cik daudz, apmēram nepieciešams paredzēto materiālu. Skolēna izstrādātajiem uzdevuma veikšanas soļiem jeb instrukcijai jābūt skaidrai un izpildāmai. Lai saprastu, vai izstrādātie darbības soļi paveicami, skolēni apmainās ar darba lapām un iejūtas dizainera lomā.

Nodarbībās tika novērots, ka 6 skolēni nebija klausījušies skolotājas izvirzītajos “spēles” noteikumos un tos nav ievērojuši, kā, piemēram, darbojoties ar rudens lapām, tās vispirms jānospiež zem sloga un tad sausas jālīmē paredzētajās vietās. Šie skolēni to nebija paveikuši un, uzlīmējot mitras lapas uz pamatnes, tās izžūstot, kļūst neestētiskas. 7 skolēni ar ļoti lielu interesi iesaistījās uzdevuma veikšanā, bet nepaveica to līdz galam. Tas norāda, ka skolotājam vēlams pievērst uzmanību, vai kādā no darba izstrādes posmiem, skolēni neizkavējas nepamatoti ilgi.

Šīs tēmas pēdējā nodarbībā, skolēni veidoja izstādi skolas vestibilā. “Jaunās” tastatūras bija veidotas gan no cepumiem, gan no sausajiem beramiem produktiem, gan no stikla un auduma. Pēc darbu eksponēšanas, skolotāja sagatavoja vērtējuma lapas, kurās katrs skolēns, balstoties uz kritērijiem, pēc kuriem bija jāveido šie darbi, sniedza savu redzējumu par savu un klasesbiedru veikumu.

Pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem, kā augstu līmeni skolēnu darbos var vērtēt, ja ir novērojama daudzveidīga vizuālā valoda un skolēns ir ievērojis visus darba izstrādes kritērijus. Kā zems līmenis skolēnu darbos novērojams tiem bērniem, kuriem darbā pielietots tikai viens vai divi vizuālās mākslas elementi un nav sekojoši līdzīgi nodarbībā notiekošajam. Savā darbībā ir lēni un pavirši un uzdevumu veic daudz īsākā laika posmā, kā tie skolēni, kuriem ieinteresētības līmenis vērojams, kā augsts. Šāds līmenis novērojams 3 skolēniem (sk. 6. pielikumu).

3. nodarbība. Pirms mācību stundas daži skolēni izteica minējumus par to, ko varētu darīt konkrētajā nodarbībā. Izskanēja jautājumi: “*Vai mēs atkal būsim tastatūru dizaineri?*”, jo klasei nodarbība norisinājās datorikas kabinetā. Šāds jautājums varētu liecināt par to, ka skolēniem patika un interesēja tas, ko iepriekšējās stundās darījuši. Mācību stundai sākoties, skolotāja iepazīstināja klasi ar dažādām digitālo attēlu veidošanas iespējām. Skolotāja aicināja skolēnus izteikt savas prognozes par to, ko šajā nodarbībā varētu apgūt. Izskanēja viena skolēna atbilde, kas ir vērtējama kā pareiza. Skolēni uzzina, ka šajā nodarbībā veidos digitālu trīsdimensionālu kaktusu, bet nākamajās vizuālās mākslas nodarbībās to veidos, izmantojot veidošanas materiālu. - plastiku

Skolēni ar nepacietību gaida, kad varēs iepazīties ar rastra grafikas un 3D modelēšanas lietojumprogrammas *Paint 3D* vidi un tās sniegtajām iespējām. Skolotāja uzdod jautājumu: “*Kāda atšķirība starp divdimensionālu un trīsdimensionāla zīmējuma veidošanu? Analizējot atbildes uz jautājumiem, skolēni nonāk pie jēdziena telpisks.*”

Pirms darba uzsākšanas, skolēniem tiek dots uzdevums brīvi un nepiespiesti paspēlēties, izmēģinot programmas iespējas (objekti, otas, slāņi, uzlīmes, burti, grupēšana). Šāds uzdevums visos skolēnos radīja patiesu vēlmi un interesi par veicamo uzdevumu, jo tas bija jautri, brīvi un nepiespiesti.

Skolēni vēroja un analizēja mācību video, pēc kura sāka veidot paši savu draugu Kaktusu. Skolēniem patika piedāvātā ideja, jo tas šķita neparasti un aizraujoši. Skolotāja vienojās ar skolēniem par konkrētā uzdevuma izpildi divos posmos, jo vienas mācību stundas ietvaros to realizēt neizdosies. Daniels, Anna, Hugo, Martins, Zanda un Elīna savā starpā sarunājās, tāpēc neko nedzirdēja, tas norāda uz motivācijas trūkumu, jo skolēni ir vienaldzīgi pret veicamo uzdevumu un nav ieinteresēti iesaistīties mācību procesā.

Nodarbībā tika novērots, ka daļa klases skolēni nopietni uztver uzdevuma izpildes procesu – iedziļinājušies demonstrētajā video, izveidojuši pirmos uzdevuma soļus, bet 5 skolēni ātri, neiedziļinoties izvēlējās tikai divus attēlu apstrādes programmas rīkus un paziņoja, ka darbs izpildīts. Tas liecina par to, ka skolēni nebija motivēti iedziļināties darbā un nebija ieinteresēti to veikt.

Pēc izvirzītajiem motivācijas sekmēšanas kritēriji un rādītājiem, kā augsta līmeņa pazīmi var vērtēt pēc skolēnu darbiem, ja ir novērojama visu kritēriju izpilde. Šāds motivācijas sekmēšanas līmenis novērojams lielākai daļai skolēnu no grupas - 34 bērniem. No pedagoģiskā vērojuma viedokļa, šāda veida uzdevumi labi ataino konkrētā kritērija (ieinteresētības) rādītāju.

Kā zema līmeņa pazīme bērnu darbos novērojama visu izvirzīto kritēriju neievērošana, savukārt no pedagoģiskā vērojuma var spriest, ka zema līmeņa pazīme skolēnam ir tad, ja procesā ir vienaldzīga interese pret veicamo uzdevumu, darbs ir paviršs un uzdevumu veic daudz īsāka laika posmā, kā tie skolēni, kuriem ieinteresētības līmenis vērojams, kā augsts. Līdz ar to, motivācijas sekmēšanas līmenis, lai pabeigtu darbu, vērtējams kā zems (sk. 7. pielikumu).

4. nodarbība. Turpinājums nodarbībām kurās tika sagatavots faktūru un tekstūru katalogs. Skolotāja, stundas sākumā, aicināja atsaukt atmiņā, par ko runājuši iepriekš, saistībā ar faktūrām, tekstūrām un to attēlošanu. Skolotāja jautā skolēniem: *“Kā jums šķiet, vai tekstūras un faktūras iespējams attēlot digitāli? Ar kādiem paņēmieniem tas iespējams?”* Skolēni tika iepazīstināti ar vairākiem attēliem, kuros redzamas dažādas digitāli veidotas tekstūras un faktūras. Šie attēli izvēlēti ar mērķi, lai skolēni izprastu, ka dators jeb tehnoloģijas ir tikai līdzeklis, bet par izpildījumu atbild cilvēks, kuram ir pamatojums, ideja un zināšanas.

Nodarbības laikā skolotāja aicināja skolēnus aplūkot savus iepriekšējās nodarbībās izveidotos faktūru un tekstūru katalogus, pievēršot uzmanību un atbildot uz šādiem jautājumiem: “*Kādus vizuālos elementus esi izmantojis šajās faktūrās un tekstūrās?, Kāds ir attēloto virsmu raksturs?, Kādā tehnikā radītas faktūras?, Kādus materiālus izmantoji, lai radītu šādas faktūras un tekstūras?, Kādā veidā tu to darīji?, Kāda bija darba veikšanas secībā?, Kādi noteikumi tev bija jāievēro, radot faktūru un tekstūru katalogu?*”. Skolēnu sniegtās atbildes ļauj noteikt to, cik lielā mērā skolēni pārvalda vizuālās izteiksmes līdzekļus, un to, cik kvalitatīvi un rūpīgi veikuši konkrēto uzdevumu (Briška, Kalēja-Gasparoviča, 2020).

Skolēni nodarbībā bija ieinteresēti un ar lielu aizrautību ķērās klāt digitālo rīku izmantošanai. Viens no visgrūtākajiem uzdevumiem bija tekstūru veidošana atbilstoši iepriekš izveidotā kataloga noskaņai ar digitālo izteiksmes līdzekļu palīdzību. Šajā nodarbībā tika novērots, ka vairums bērni baidās eksperimentēt ar digitālajiem rīkiem, uztraucās, ja kas nogāja greizi saistībā ar konkrētās programmas vidi, bet skolotājas iedrošināti, ļāvās eksperimentiem. Konkrētais novērojums sasaistās ar pētījumā izvirzīto hipotēzi, ka, ja skolotājs respektēs, katra skolēna individualitāti, tiks sekmēta motivācija. Skolēniem lielākās grūtības sagādāja tas, ka šis konkrētais uzdevums prasīja no viņiem strādāt ļoti precīzi, veidot smalkas nianšes un darboties ilgstoši.

Pēc izvirzītajiem motivācijas sekmēšanas kritērijiem un rādītājiem, kā augstu līmeni skolēnu darbos var novērot, ja izpildīti visi uzdevuma veikšanai nepieciešamie kritēriji (piemēram, dažādu rīku izmantošana, ievērots regularitātes princips utt.). Šāda līmeņa pazīme, veicot konkrēto uzdevumu, grupā novērojama trešdaļai bērnu. (sk. 8. pielikumu).

Kā zema līmeņa pazīme skolēnu darbos novērojama tiem bērniem, kuriem darbā izmantoti vien dažī piedāvātie rīki un nav redzams mēģinājums kaut nedaudz atdarināt sevis veidotās faktūras vai tekstūras. Kā arī, bērnu darbos nav izteikts rezultāts, var pamanīt, ka darbs ir veikts pavirši un veic daudz īsākā laika posmā, kā tie bērni, kuriem ieinteresētības līmenis novērojams, kā augsts. Šāds motivācijas līmenis novērojams 4 skolēniem (sk. 8. pielikumu).

5. un 6. nodarbība. Balstoties uz pētījuma pirmajā posmā gūtajām atziņām, lai rosinātu skolēnus izvērtēt sava darba procesu un rezultātu, skolotāja piedāvāja iepriekš digitāli radītā kaktusu pārvērst taustāmā rezultātā. Nodarbības sākumā skolēni tika iepazīstināti ar dažādiem tēlniecības veidiem. Skolēnu uzdevums konkrētajā nodarbībā bija izveidot telpisku objektu, izmantojot paša radītu vizuālo materiālu, izprast telpiska objekta stabilitātes un līdzsvara nozīmīgumu. Skolotāja rosināja skolēnus pētīt, uzmanīgi vērot, analizēt un uzticēties savām acīm, kļūt par “skeneri”.

Sākumā skolēni nesteidzās veikt uzdevumu, daži skolēni izteica šādas frāzes: *“Es taču nezinu, kā to vispār var izveidot!”*. Tad skolēni, kopā ar skolotāju izveidoja kritērijus (jau iepriekš pierādījās hipotēzē izvirzītais pieņēmums par kritēriju izvirzīšanas nozīmību motivācijas sekmēšanā), pēc kuriem jārada darbs, neizmirstot par riskēšanu un uzticēšanos savām acīm.

Kā nozīmīgu faktoru motivācijas sekmēšanā, skolēni minēja to, ka bija jautri un aizraujoši pašu digitāli veidotu darbu, pārveidot taustāmā, reālā priekšmetā.

Anna, Kristofers, Gvido, Lelde, Anna, Ģirts un Martins ļoti ātri paveica uzdevumu, līdz galam neiedziļinoties izvirzītajos kritērijos un pat neeksperimentējot, galvenais, ātrāk pabeigt. Tad skolotāja visiem septiņiem jautāja: *“Kādus noteikumus ievērojāt?, Ko jūt jūsu kaktusi?, Kāds bija process? Ātrs/lēns, apdomīgs/bezrūpīgs, viegls/ar piepūli?, Ko darījāt pirmoreiz?, Ko atklājāt?, Kas ir neparasts tavā darbā?”*. Skolēni kļuva domīgi.

17 skolēni doto uzdevumu izpildīja, ievērojot visus izvirzītos kritērijus. Arī viņi atbildēja uz tieši tādiem pašiem skolotājas uzdotajiem jautājumiem, un, atbildot uz tiem, jutās gandarīti par darba procesu, viņi jutās nozīmīgi. Elizabete teica: *“Es iemācījos nedomāt par to, kas izdosies beigās, man patika pats process!”*. Tas liecina, ka pamatojoties uz izvēlētajiem kritērijiem, ar motivāciju saistītā pazīme interese un iesaistīšanās darbībā ir augstā līmenī. Šāda līmeņa pazīmei raksturīgie rādītāji – ātra iesaistīšanās procesā, izmantota daudzveidīga mākslas valoda un ievēroti visi uzdevuma kritēriji. Šāds motivācijas līmenis, veicot konkrēto uzdevumu, grupā novērojams 28 skolēniem. (sk. 9. pielikumu).

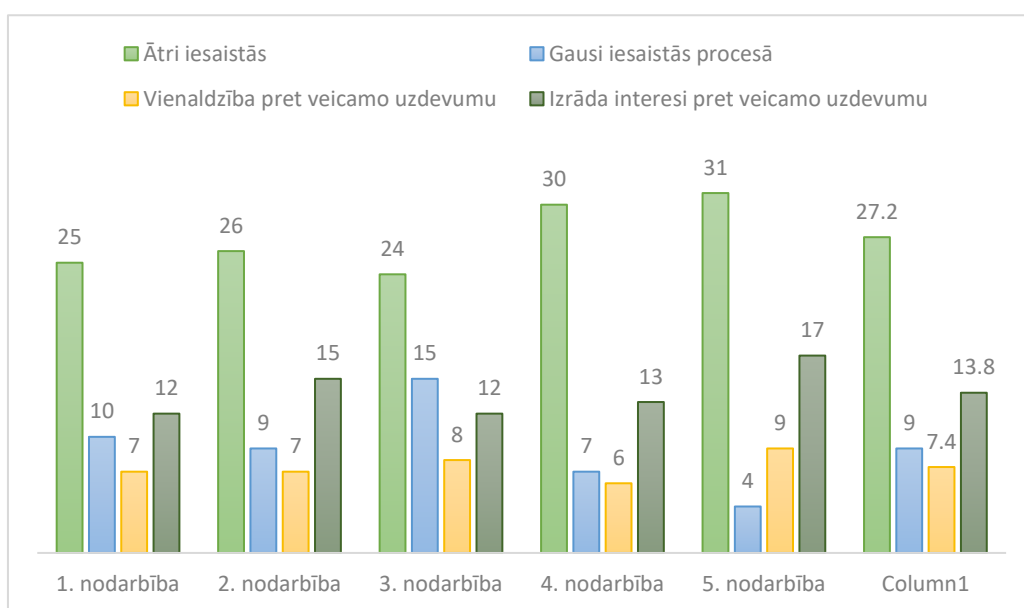
Zemā līmenī augstāk minētās pazīmes novērojamas tiem skolēniem, kuriem, veicot uzdevumu rezultāts nav izteikts, uzdevums ir veikts pavirši. Šāds pazīmes līmenis novērojams 6 skolēniem (sk. 9. pielikumu).

3. 3. Pētījumā iegūtie rezultāti un to analīze

Balstoties uz teorētisko atziņu analīzi par motivācijas sekmēšanu vizuālās mākslas nodarbībās, akcents tiek liekts uz to, ka skolēnam svarīgi, kādā vidē viņš mācās un cik svarīgi ir noteikt veicamā uzdevuma robežas jeb izvirzīt kritērijus uzdevumam. Kā ļoti svarīga, tiek uzsvērtā atgriezeniskās saites un refleksijas nozīme (pašregulācijas joma).

X skolā Latvijā tika veikts pētījums, lai noteiktu 3. – 4. klases skolēnu motivācijas sekmēšanas tendenci vizuālās mākslas stundās. Pētījumā tika iesaistīti 40 bērni, tika analizēta un novērota bērnu interese pret konkrēti veicamo uzdevumu un iesaistīšanās darbībā, kā arī tika organizēta refleksija, kurā skolēni izvērtēja sava darba procesu un rezultātu. Pirmajā pētījuma posmā tika izmantoti 4 uzdevumi no izstrādātā ideju kataloga, bet pētījuma otrajā posmā 5 uzdevumi (sk. 2. tabulu) un aptaujā iegūtie dati.

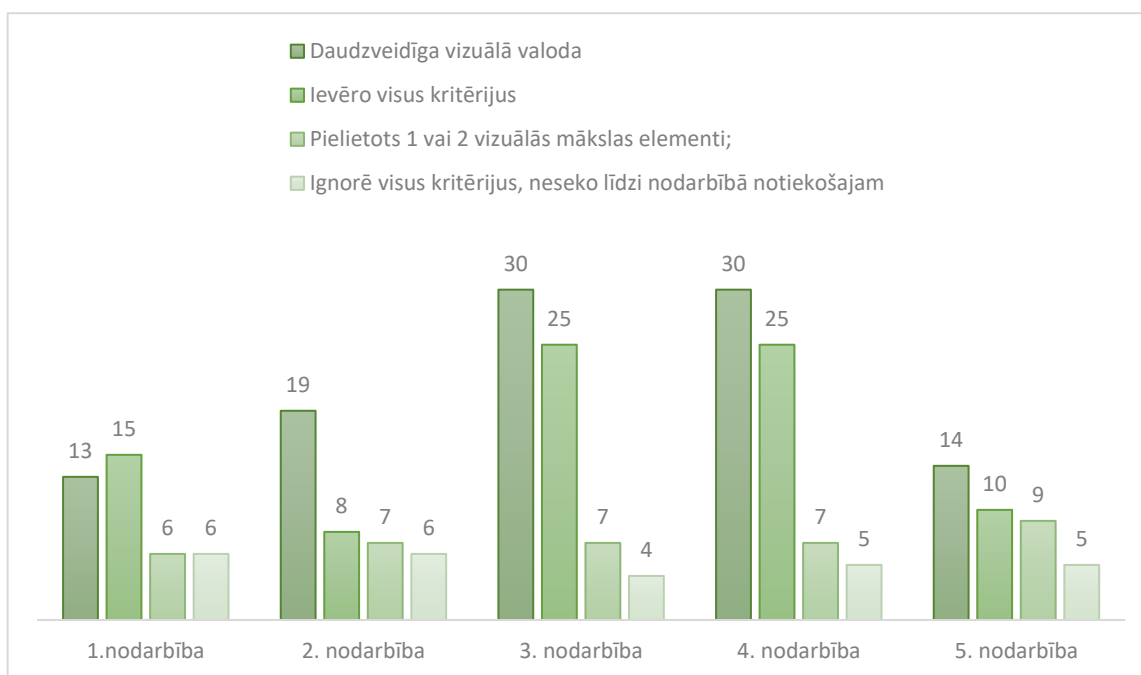
Pētījuma pirmajā posmā piedalījās pētījuma grupa, kurā tika novērota bērnu ieinteresētība un iesaistīšanās radošajā darbībā. Attēlā ir atspoguļota pētījuma pirmā posma 3. 4. klases skolēnu motivācijas sekmēšanas tendence 5 vizuālās mākslas nodarbībās pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem (sk. 8. attēlu).

8. attēls. Intereses sekmēšanas tendence vizuālās mākslas stundās pētījuma 1. posmā

Aplūkojot 8. attēlu var novērot pozitīvu tendenci, konkrēti, iesaistīšanās stundā notiekošajos procesos un interesi pret veicamo uzdevumu. Analizējot šīs pazīmes konkrētāk, pierādās hipotēzē izteiktais apgalvojums, ka ja skolotājs mērķtiecīgi ievirza skolēnus procesā, tad motivācijas tiks sekmēta. Par to liecina nodarbību laikā novērotā skolēnu iesaiste un interese par procesu. Aplūkojot pazīmi *Izrāda interesi pret veicamo uzdevumu*, nepieciešams mērķtiecīgāk skolēnus pievērst uzdevumu kritēriju ievērošanai.

Attēlā atspoguļota pētījuma pirmā posma 3. - 4. klases skolēnu motivācijas sekmēšanas tendence 5 vizuālās mākslas nodarbībās, pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem, analizējot skolēnu darbus (sk. 9. attēlu).

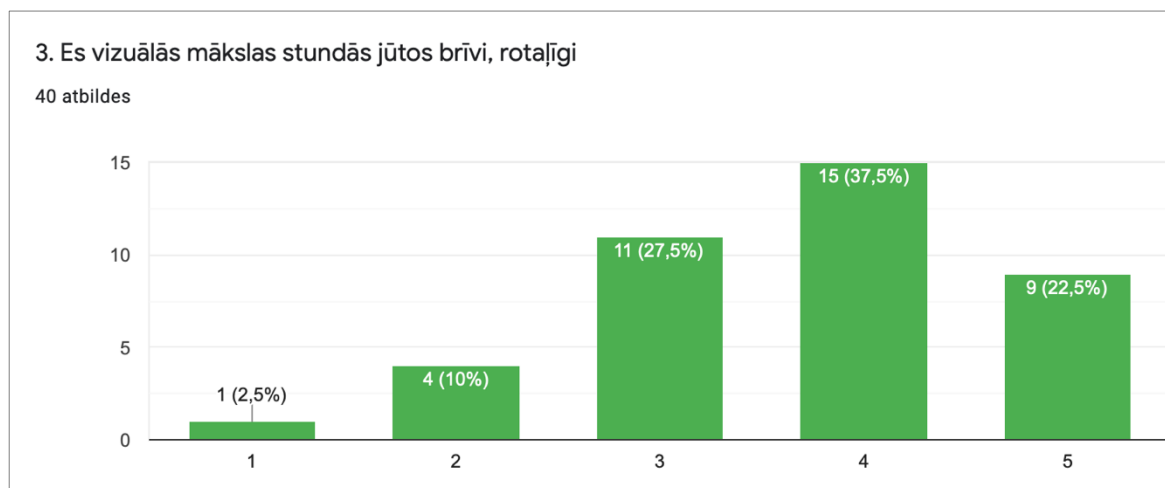
9. attēls. Pētījuma dalībnieku iesaistīšanās darbībā 5 vizuālās mākslas nodarbībās 1. posmā

Aplūkojot 9. attēlu, redzams, kādi pētījuma rezultāti iegūti no skolēnu darbu analīzes. Pētījuma pirmajā posmā svarīgi bija novērtēt, kā nodarbībās izmantotās metodes un hipotēzē izvirzītie apgalvojumi, sekmēs skolēnu motivāciju radīt darbu, kas pašiem patīk.

Pamatojoties uz pētījuma pirmajā posmā gūtajām atziņām, tika nolemts izstrādāt aptauju, ar kuras iegūto datu palīdzību noskaidrot skolēnu attieksmi pret vizuālo mākslu kopumā. Aptaujā iegūtie dati palīdzēs izprast katrā pētījumā iesaistītā skolēna emocijas un to, kāda veida uzdevumi ir vēlamāki, lai sekmētu skolēnu motivāciju vizuālās mākslas stundās.

Pētījuma otrajā posmā piedalījās tā pati skolēnu grupa, kurā papildus pētīta skolēnu refleksijas nozīmība motivācijas sekmēšanā. Salīdzinot ar pētījuma pirmajā posmā izmantotajiem uzdevumiem, otrajā posmā izmantoti tādi, kas saistīti ar skolēnu digitālās kompetences attīstību.

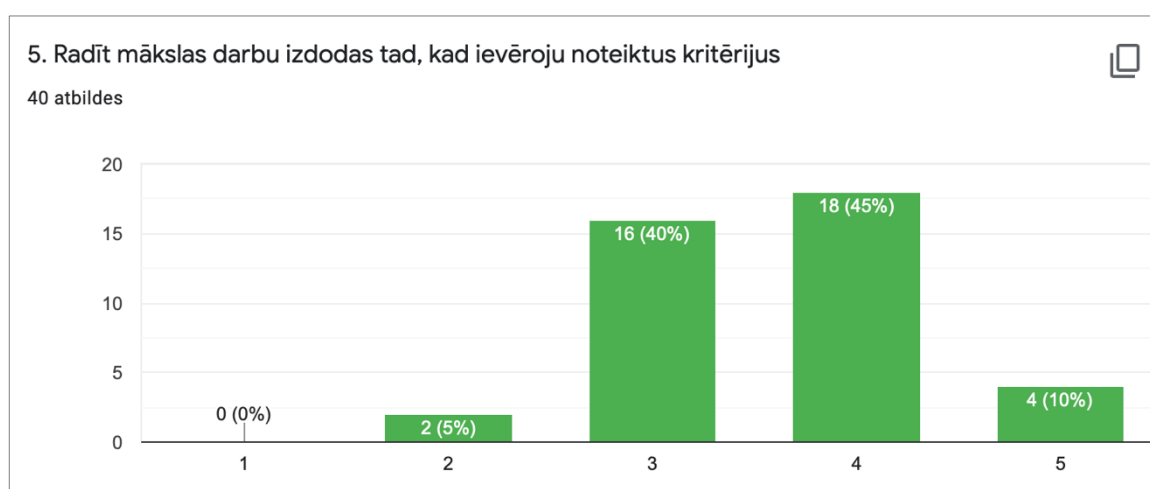
Uzsākot pētījuma 2. posmu, tika aptaujāti visi pētījumā iesaistītie skolēni. Analizējot skolēnu atbildes uz aptaujas jautājumiem, iezīmējas motivācijas sekmēšanas tendence, kas liecina par tās nelielu, bet tomēr kritumu. Tas redzams apgalvojumā par skolēnu sajūtām vizuālās mākslas stundās (sk. 10. attēlu).

10. attēls. Aptaujas rezultāti. Skolēnu emocijas vizuālās mākslas stundās

Kā redzams 10. attēlā, apgalvojumu *Pilnīgi piekrītu*, izvēlējušies 9 skolēni, bet *Piekrītu* - 15 skolēni no 40 aptaujas dalībniekiem. Pozitīvas emocijas vizuālās mākslas stundās kopumā saglabājas lielākajai daļai skolēnu, bet novērojama neliela lejupslīde, kas liecina, ka mācību process neizvirzās priekšplānā, bet par mērķi kļūst galarezultāts.

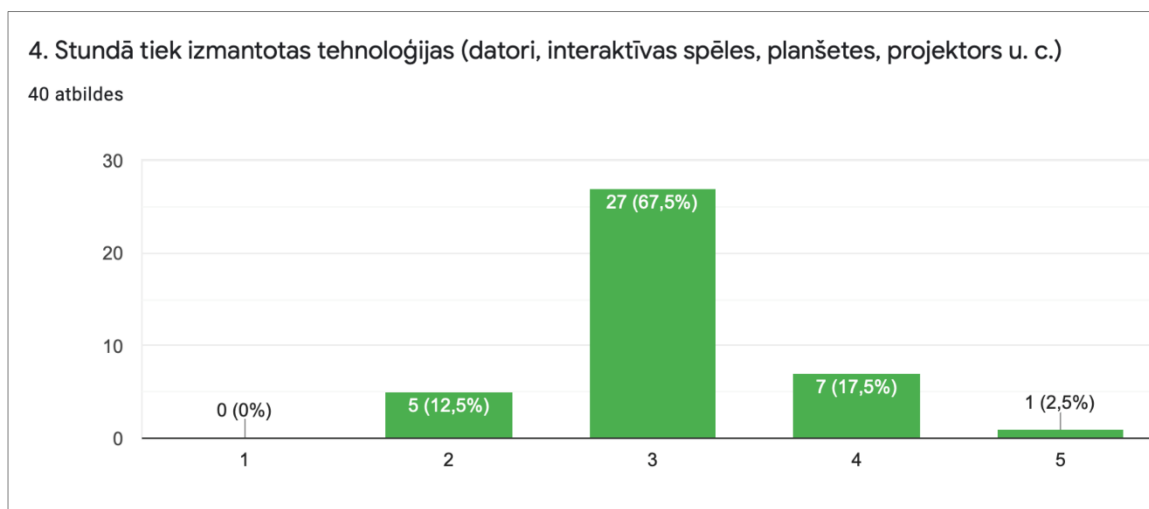
Pamatojoties uz pētījumos novēroto, izvirzot skolēniem mērķtiecīgus uzdevuma veikšanas kritērijus, radīt mākslas darbus un izbaudīt mācību procesu kļūst interesantāk un emocionāli baudāmi. Aptaujas rezultātā vērojama tendence, ka mērķtiecīga procesa apzināšanās, veicot uzdevumu vizuālās mākslas stundā, nav uzskatāma par svarīgu un motivējošu faktoru (sk. 11. attēlu).

11. attēls. Aptaujas rezultāti. Mērķtiecīga uzdevumu kritēriju ievērošanas tendence skolēnu radošajā procesā

Aplūkojot 11. attēlu, var novērot skolēnu neitrālo viedokli, izsakot savu attieksmi par šo apgalvojumu. Diskutējot par šo jautājumu ar skolēniem, dzirdēts, ka bieži vien, apzināti, neievēro uzdevuma veikšanas kritērijus.

Dzīvojot digitālajā laikmetā, ir loģiski, ka mācību process ir bagāts ar tehnoloģiju lietošanu, gan interaktīvās spēles, gan informācijas meklēšana viedtālrunī, vai datorā. Aptaujājot skolēnus, bija svarīgi saprast kā un ar kādiem paņēmieniem radīt skolēnos interesi, turpmākajos pētījuma posmos, tādējādi sekmējot motivāciju (sk. 12. attēlu).

12. attēls. Aptaujas rezultāti. Informācijas tehnoloģiju lietojums vizuālās mākslas stundās

Kā redzams 12. attēlā, tehnoloģiju lietojums vizuālās mākslas stundās nav pietiekamā līmenī. Laikā, kad tehnoloģijas ir lieta, bez kuras nav iedomājama dzīve, gan izglītības iestādē, gan ārpus tās, katra skolēna individualitāti iespējams respektēt, attīstot digitālo kompetenci.

Pamatojoties uz aptaujā iegūtajiem rezultātiem, pētījuma veikšanai tika izvēlēti uzdevumi, kuru izpildē skolēni attīstīs digitālo prasību.

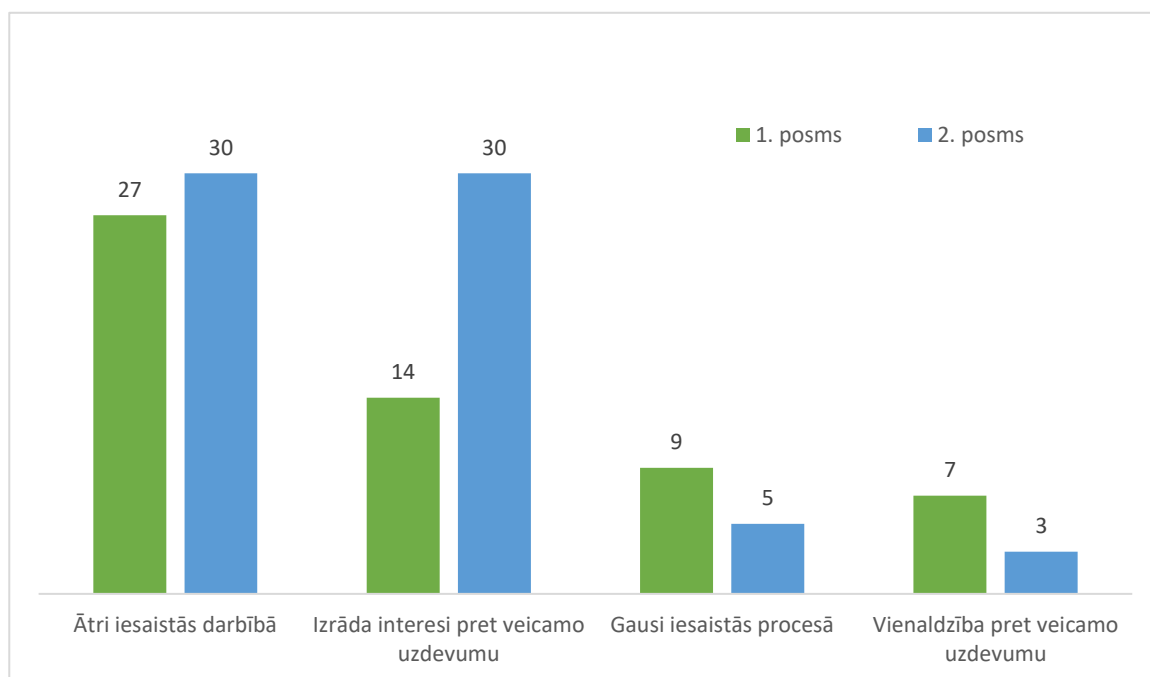
Aptaujas noslēgumā tika izmantoti divi nepabeigti teikumi, kas ļāva noskaidrot skolēnu domas par savu darbu vizuālās mākslas stundās, tādējādi sekmē mērķtiecīgu refleksiju par savu mācīšanos un radošo procesu. Teikumu “*Visvairāk vizuālās mākslas stundās mani interesē un aizrauj...*”, 7 skolēni turpināja ar vārdiem “*interesanti uzdevumi*”. 7 skolēni kā turpinājumu šim teikumam minēja “*darba process*”, 6 atbildes saistījās ar mācību stundās izmantoto skolotāju metodisko materiālu (gleznu reprodukcijas, *skauti* paraugi, interesanti video un prezentācijas). 2 skolēnus vizuālās mākslas stundās aizrauj refleksija par savu mācīšanos, atgriezeniskās saites saņemšana no skolotājas un klasesbiedriem.

Konkrētu mācību darbību, kas aizrauj vizuālās mākslas stundās (starpriekšmetu saikne, dizaina veidošana, gleznošana, zīmēšana, *uzdevumi ar telefonu*) minēja 7 skolēni, savukārt, 7 skolēnus interesē un aizrauj vizuālās mākslas stundās “*nekas*”. Tikai viens skolēns uzrakstīja: “*Visvairāk vizuālās mākslas stundās mani interesē un aizrauj skolotājas teiktais*”, kas norāda, skolotājas lomas nozīmīgumu skolēnu pēc skolēnu domām.

Aptaujas pēdējo teikumu “*Jūtos gandarīts/a par...*”, 20 skolēni izvēlējās noslēgt ar vārdiem “*labi padarītu darbu, izdevušos un skaistu darbu, savu veikumu utt.*”. 2 no skolēniem ir gandarīti par labu vērtējumu, 3 skolēni uzskata, gandarījumu nes laba uzvedība stundā. 6 skolēni šo teikumu turpināja ar frāzēm, kas izteica nepatiku pret skolu un vizuālās mākslas stundām.

Analizējot aptaujas rezultātus, vērojama neviennozīmīga motivācijas sekmēšanas tendence, kas norāda uz to, ka aptaujājot skolēnus nevar veikt kvalitatīvu kopsavilkumu, tāpēc nepieciešama dziļāka izpēte, vērojot skolēnus, viņu mācību procesu un galarezultātus.

Attēlā ir atspoguļota pētījuma pirmā un otrā posma 3. - 4. klases skolēnu motivācijas sekmēšanas tendences vidējie rādītāji vizuālās mākslas nodarbībās pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem (sk. 13. attēlu).

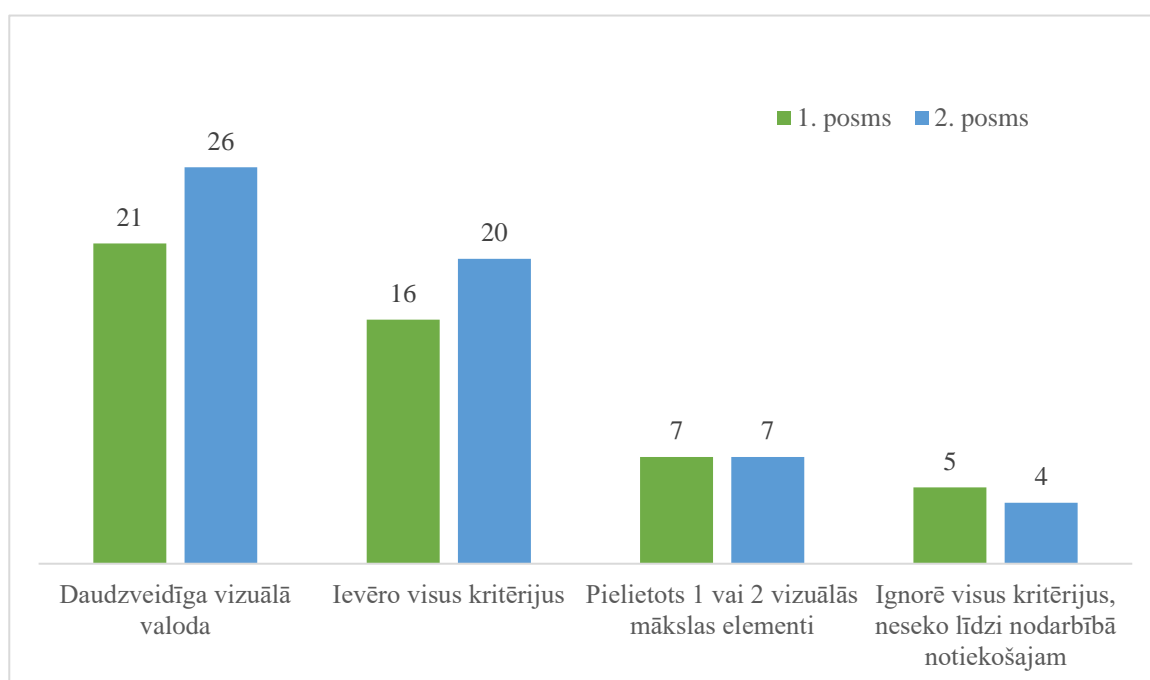

13. attēls. Intereses sekmēšanas tendence vizuālās mākslas nodarbībās pētījuma 1. un 2. posmā

Aplūkojot 13. attēlu, var novērot pozitīvu tendenci, konkrēti, iesaistīšanās stundā notiekošajos procesos un interesi pret veicamo uzdevumu. Analizējot šīs pazīmes konkrētāk, pierādās hipotēzē izteiktie apgalvojumi. Tas liecina, ka skolotājai izdevies mērķtiecīgi ievirzīt skolēnus mācību procesā un respektēt katra skolēna individualitāti.

Tas, ka skolēni vizuālās mākslas nodarbību griezumā ir kļuvuši mazāk vienaldzīgi pret veicamo uzdevumu norāda, ka refleksijai nodarbības laikā ir liela nozīme un tas sekmē motivāciju. Skolēni saka, ka tiem ir svarīgi, ja viņus uzklausa, ja ar refleksijas palīdzību viņi ir saņēmuši atgriezenisko saiti par savu mācīšanos un jūtas kā labāki skolēni. Minētā situācija sasaucas ar teorētiskajā daļā aplūkoto apgalvojumu, ka pašvērtējums saistās ar paškontroles prasmju un iemaņu veidošanos sākumskolā (Lieģeniece, 1999).

Attēlā atspoguļota pētījuma pirmā un otrā posma 3. - 4. klases skolēnu motivācijas sekmēšanas tendence, 6 vizuālās mākslas nodarbībās, pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem (sk. 14. attēlu).

14. attēls. Pētījuma dalībnieku iesaistīšanās darbībā vizuālās mākslas stundās 1. un 2. posmā

Kā redzams 14. attēlā, pētījuma otrā posma rezultāti parāda, ka skolēnu iesaistīšanās mācību darbībā ir augstāki salīdzinot ar pirmo posmu. Lai kā skolotāja necenstos ievērot katra skolēna individualitāti un radīt aizraujošas mācību stundas, vienmēr būs skolēni, kuri klaji ignorēs visus kritērijus un nesekos līdz nodarbībā notiekošajam. Attēlā redzams, ka skolēnu skaits, praktiski nemainīgs visa pētījuma laikā. Minētā situācija sasaucas ar teorētiskajā daļā aplūkoto apgalvojumu, ka skolotājam būtu vēlams izveidot kontaktu ar šādiem skolēniem un galvenais uzsvars jāliek uz to, ka viņš redz progresu savā darbībā (Majidova, 2015). Savukārt, pazīme *Lieto daudzveidīgu vizuālo valodu*, kā redzams attēlā, norāda uz refleksijas un pašregulācijas nozīmību vizuālās mākslas stundās.

Empīriskā pētījuma otrajā posmā iegūtie rezultāti norāda uz to, ka motivācija tiek sekmēta, izvēloties tādus mācību uzdevumus, kas skolēniem ir personīgi nozīmīgi, akcentējot tehnoloģiju izmantošanu nodarbībās. Kā arī pārbaudīts apgalvojums, ka skolēna individualitāti respektējot, tiks sekmēta motivācija mācīties, ievērot skolotājas izveidotos kritērijus un radīt mākslas darbu ar pievienoto vērtību, padarot to personīgi nozīmīgu sev.

Droši var apgalvot, ka skolotājam ir būtiska nozīme skolēna motivācijas sekmēšanā. Kā arī, ne mazāk nozīmīga ir skolotāja spēja mērķtiecīgi ievirzīt skolēnu mācību procesā un organizēt refleksiju, kurā skolēns izvērtē procesu un rezultātu.

Pētījuma robežas. Šajā pētījumā tika analizētas motivācijas sekmēšanas tendences 3. – 4. klases skolēniem vizuālās mākslas stundās, bet netika pētīta skolēnu individuālā motivācija.

Secinājumi

1. Pamatojoties uz literatūras analīzi, var apgalvot, ka skolēnos mācību motivācijas veidošanās atkarīga gan no tā, kā skolotāja organizē mācību procesu, gan no izglītojamo vecuma un no mācību priekšmeta specifikas. Pētījumā minētajā vecumposma mācību motivācija vēl ir ļoti augsta, salīdzinot ar vēlākajiem skolas gadiem. Apstiprinās tas, ka pareiza metožu izvēle ne tikai motivē skolēnus ar prieku apgūt vizuālās mākslas saturu, bet arī sekmē skolēnu patstāvīgu un aktīvu domāšanu par savu radošo darbību.

2. Analizējot tematā pieteikto vecumposmu, var apgalvot, ka šajā vecumā skolēni vēl ir ar ļoti izteiktu kustību aktivitāti. No izziņas procesiem dominē iztēle. Uzmanība vairs nav pasīva bet tiek vērsta uz mērķtiecīgu novērojumu. Skolēni mācās novērot dažādus objektus, piemēram, mākslas darbus. Prasme novērot, analizēt un izdarīt secinājumus ir svarīga intelektuālajā attīstībā.

3. Pamatojoties uz literatūras analīzi, var apgalvot, ka vizuālās mākslas mācību saturs vērsts uz personības attīstību, uz to, kā skolēns spēj uztvert mākslu un to pielietot savā radošajā darbībā. 3. – 4. klases skolēnam vēlams prast pastāstīt par sava radošā darba ieceri un procesu un pamatot to. Kā būtisku problēmu, var minēt to, ka skolēniem trūkst pašvadītas mācīšanās prasmes, lai plānotu savu laiku, kurā nepieciešams realizēt ideju.

4. Analīzes rezultātā secināts, ka sekmēt motivāciju 3.–4. klases skolēniem vizuālās mākslas stundās iespējams ar dažādām mācību tehnoloģijām. Apstiprinās tas, ka, izmantojot daudzveidīgas mācību metodes, piemēram, dažādus digitālos materiālus, skolēnos tiek radīta interese un vēlme darboties radoši. Skolēni jūtas respektēti, ja tiek piedāvāts mūsdienīgas un aizraujošas mācību organizācijas formas. Svarīgi pedagogam veidot skolēnu attieksmi pret mākslu un kultūru un radīt tādu mācību vidi, lai skolēns tajā justos labi, attīstītu sevī radošumu un pilnveidotu sevi garīgi.

5. Atsaucoties uz teorijā analizēto un pētījumos novēroto, apstiprinās tas, ka izmantojot daudzveidīgas metodes un darba formas un, mērķtiecīgi ievirzot skolēnus procesā, skolēnos tiek radīta interese un prieks, jo pedagoga veidota mācību vide un pozitīva attieksme pret kultūru un mākslu, ietekmē skolēnu radošo darbību un sekmē motivācijas attīstību. Liela nozīme ir tam, kā skolotājs organizē refleksiju, jo skolēnam svarīgi parādīt, ka svarīgs ir process, ne tikai darba rezultāts. Pētījumā tika novērots, ka skolēni, iesaistoties procesā, risināja problēmas, organizēja un pārdomāja sava darba procesu. Pētījuma pirmajā un otrajā posmā iegūtie dati un rezultāti apstiprina to, ka nepieciešams turpināt sekmēt pašvērtējuma un refleksijas sniegšanas prasmi.

6. Pētījuma sākumā izvirzītā hipotēze ir apstiprinājusies, proti, **3. - 4. klases skolēnu motivācija vizuālās mākslas stundās tiek sekmēta**, ja skolotājs:

- respektē katra skolēna individualitāti;
- mērķtiecīgi ievirza skolēnu procesā;
- organizē refleksiju, kurā skolēni izvirza procesu un rezultātu.

Priekšlikumi

Ieteikumi izstrādāti balstoties uz novērojumiem klasē un veicot to analīzi. Izmantojot ieteikumus, ļoti svarīgi vispirms iepazīt skolēnu, viņa personību un pielāgot vajadzīgās metodes, jo katra situācija ir atšķirīga un iespējamie risinājumi arī ir dažādi.

1. Respektējiet katra skolēna individualitāti, veidojot aktīvu un viņa reālajai dzīvei pietuvinātu mācību procesu, piemēram, ieviesiet mācību procesā interaktīvās spēles, virtuālos muzeju apmeklējumus u.c. ar tehnoloģijām saistītas mācību organizācijas formas un metodes. Katrā skolēnā mīt mākslinieks, iedrošinot viņu un parādot, kā ar visiem zināmām lietām (piemēram, vizuālās mākslas elementi), var radīt ļoti atšķirīgu un personību akcentējošu mākslas darbu.

2. Ievirziet skolēnus mācību procesā, piedāvājot mērķtiecīgus “spēles” noteikumus, jo skolēniem tā ir kā sava veida disciplinēšana, veids, kā, ievērojot noteikumus, radīt un iejusties procesā. Ja šādu mērķtiecīgu mākslas darba radīšanas procesa noteikumu nav, tad, skolēnā netiks sekmēta motivācija un interese radīt. Arī radošā darba procesā, skolēns iesaistīsies gausi un izpildīs minimumu.

3. Organizējiet refleksiju, kurā skolēni izvērtēs savu mācīšanos un tās rezultātu, lai skolotājs varētu izvērtēt savu darbu un skolēni novērtētu savu individuālo izaugsmi. Skolēnam ir svarīgi, apzināties, ka mācību process ir jēgpilns un personīgi nozīmīgs, ka nodarbības laikā ir radījis mākslas darbu, kas ir atbilstošs stundas mērķievirzei un uzdevumiem.

Literatūras un avotu saraksts

1. Āboltiņa, M. (1998). *Kā aug mūsu bērns?* Datorzinību centrs.
2. Albrehta, D. (1998). *Pētīšanas metodes pedagogijā: metodiska izstrādne*. Rīga: LU
3. Baltušiņa, R. (2006). *Skolotāja loma mācīšanās motivācijā*. Raka.
4. Bernard, Z. (2017) *Here's how technology is shaping the future of education* Business Insider. Retrieved from <https://www.businessinsider.com/how-technology-is-shaping-the-future-of-education-2017-12>
5. Briška, I., Kalēja-Gasparoviča, D. (2020). *Jēgpilns mācību process vizuālajā mākslā*. Rīga: LU.
6. Briška, I., Kalēja-Gasparoviča, D. (2020) *Skolēna radošuma sekmēšana un vērtēšana*. Rīga: LU.
7. Briška, I. (2011). *Topošo skolotāju profesionālo vērtību veidošanās mākslinieciski radošā darbībā*. Promocijas darbs. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/4590/16942Ilze_Briska_2011.pdf?sequence=1
8. Dudareva, I. (2018). *Informācijas tehnoloģijas mācīšanās iedziļinoties atbalstam* (189-211. lpp.). Namsone, D. (Zin. Red.) Mācīšanās lietpratībai. Rīga: Latvijas Universitātes akadēmiskais apgāds. Pieejams: <https://doi.org/10.22364/ml.2018.8>
9. Edeirs, D. (2007). *Līderība un motivācija*. Lietišķās informācijas dienests.
10. Edstrom, R. (2016). *Increasing Joy and Motivation Through Experiential Art Curriculum* School of Education Student Capstone Theses and Dissertations. Retrieved from <https://digitalcommons.hamline.edu/>
11. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma (2018). *Skola 2030*. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/materials/143>
12. Geidžs, N. L. (1999). *Pedagoģiskā psiholoģija*.-ZvaigzneABC.356-358. lpp.
13. Geske, A. (2001). *Izglītības pētījumu metodoloģija un metodes*. Rīga: Raka.
14. Majidova, A. (2015) *Motivation and stimulation of pupils' activity*. Historical and social educational ideas Tom 7 #4, 2015 Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/motivation-and-stimulation-of-pupils-activity>
15. Maslo, I. (1998). *Mācību metodes izglītības iestādē*. Skolotājs.
16. Mārtinsone K., A. Miltuze. (2015). *Psiholoģija 1. Pamatjautājumi - teorijas un pētījumi*. Zvaigzne ABC.
17. Mārtinsone K., A. Miltuze. (2015). *Psiholoģija 3. Lietišķās jomas*. Zvaigzne ABC.
18. Maļicka, J. (2004). *Piederības izjūta un mācību motivācija*. Rīga: RaKa.

19. Lieģeniece, D. (1999). *Kopveseluma pieeja audzināšanā*. Raka.
20. Nīrmeiers, R. (2006). *Motivācija*. Balta Eko.
21. Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem (2018). Ministru kabineta noteikumi Nr. 747 Rīgā 2018. gada 27. novembrī. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/303768-noteikumi-par-valsts-pamatizglitibas-standartu-un-pamatizglitibas-programmu-paraugiem>
22. Ņikišins, J. (2020) *Socioloģiskā aptauja*. Nacionālā enciklopēdija. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/5608-sociologiskā-aptauja>
23. *Pedagoģija studentu skatījumā*. (2000). Vārti.
24. Schunk, D. H. (2008). *Learning Theories: An Educational Perspective*. Prentice Hall.
25. Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija*. Zvaigzne ABC.
26. Vorkale, L. (2007). Mākslas darba teorētisko aspektu apzināšana, analīze un īstenošana radošajās nodarbībās. . *RPIVA XI*. Rīga: Kreativitātes zinātniskais institūts.
27. Дружинина В. Н. (2007). *Психология. Учебник для гуманитарных вузов.* -“Питер” 138. стр.
28. Ключева Н. В. (2006). *Педагогическая психология. Учебник для вузов*. Москва ”Владос-Пресс” 361.- 362. стр.
29. Немов Р. С. (2008). *ПСИХОЛОГИЯ*. Москва. Гуманитарный издательский центр ”ВЛАДОС”. 462- 488. стр.
30. Обухова Л. Ф. (2003). *Возрастная психология*. Педагогическое общество России. Москва. 320-336.стр.
31. Гани С. В. (2010.) *Динамика учебной мотивации в процессе обучения в начальных классах*. Вестник балтийского федерального университета им. И. Канта. Серия: филология, педагогика, психология. 2018 <https://cyberleninka.ru/article/n/dinamika-uchebnoy-motivatsii-v-protssesse-obucheniya-v-nachalnyh-klassah>
32. Ильин, Е. П. (2011). *Мотивация и мотивы*. Санкт-Петербург: Питер.
33. Вилюнас, В. (2006). *Психология развития мотивации*. Санкт-Петербург: Речь.
34. Собянина, И. В. (2010). *Художественное воспитание*. Москва: Карапуз.
35. Соколова Л. А. (2012) *Формирование учебной мотивации: от древности до современности*. Вестник челябинского государственного педагогического университета. 2018 <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-uchebnoy-motivatsii-ot-drevnosti-do-sovremennosti>
36. Жучая И. М. (2012) *Исследовательская деятельность учащихся младшего школьного возраста на уроках изобразительного искусства*. Отечественная и

- зарубежная педагогика. 2018 <https://cyberleninka.ru/article/n/issledovatel'skaya-deyatelnost-uchaschihsya-mladshego-shkolnogo-vozrasta-na-urokah-izobrazitel'nogo-iskusstva>
37. Черткочева В. Г. (2016) *Об интеграции изобразительного искусства и предметов естественнонаучного цикла*. *Kant*. №30, сентябрь, 2016
<https://cyberleninka.ru/article/n/ob-integratsii-izobrazitel'nogo-iskusstva-i-predmetov-estestvennonauchnogo-tsikla>
38. Вохминова Л. В., Савченко А. П. (2010.) *Познавательная активность младших школьников: проблемы, перспективы развития*. Вестник северного (арктического) федерального университета. Серия: гуманитарные и социальные науки. 2018
<https://cyberleninka.ru/article/n/poznavatel'naya-aktivnost-mladshih-shkolnikov-problemy-perspektivy-razvitiya>
39. Пазников О. И. (2017) *Проявление психолого-возрастных особенностей младших школьников в процессе занятий изобразительной деятельностью*. Вестник Бурятского государственного университета. Педагогика. Филология. Философия. 2017
<https://cyberleninka.ru/article/n/proyavlenie-psihologo-vozrastnyh-osobennostey-mladshih-shkolnikov-v-protssesse-zanyatij-izobrazitel'noy-deyatelnostyu>
40. Борисов В. Ю. (2010) *Развитие художественно-образного мышления школьников 4-5 классов*. Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. 2016
<https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-hudozhestvenno-obraznogo-myshleniya-shkolnikov-4-5-klassev>
41. Солодовиченко Л. Н. (2010) *Развитие визуального мышления школьников*. Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия: Педагогика, психология. 2017
<https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-vizual'nogo-myshleniya-shkolnikov>
42. Денисова О. Ю. (2009) *Роль педагога в формировании мотивации обучения*. Научные исследования в образовании. 2013
<https://cyberleninka.ru/article/n/rol-pedagoga-v-formirovanie-motivatsii-obucheniya>
43. Гурьянова И. В. (2009) *Современные концепции преподавания изобразительного искусства в начальной школе*. Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика. 2017
<https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-kontseptsii-prepodavaniya-izobrazitel'nogo-iskusstva-v-nachalnoy-shkole>

Pielikumi

Pētījuma 1. posms – kontrolgrupa
1. nodarbība

Tematiskā ievirze: *Brīvība dabā*

Mācību saturs: Krāsaini pelēkā krāsa, ekspresīvs triepiens (vējains, rotaļīgs), gleznota kompozīcija, brīva spēlēšanās ar otu, gleznošana stāvus. Pavasarīga noskaņa dabā. Māksla kā spēle.

Uzdevumi:

Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

1. Radīt priekšstatu par krāsaini pelēko krāsu un to daudzveidību.
2. Attīstīt prasmi gleznot ar ekspresīvu triepienu.
3. Sekmēt izpratni par gleznotu kompozīciju.

Radošā darbība (attīstošais aspekts) / kritēriji

4. Veicināt brīvības izjūtu spēlējoties ar otu, gleznojot stāvus

Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts) / kritēriji

5. Radīt priekšstatu par pavasarīgas noskaņas dabā radīšanu.
6. Veicināt spēles prieku mākslā.

Sasniedzamais rezultāts: Estētiskais pārdzīvojums ekspresīvi gleznojot ainavu. Prieks par darba procesu un efektīgu rezultātu/pašapziņa un motivācija turpmākam darbam.

Skolēnu darbu vērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Pētījuma 1. posms – kontrolgrupa

2. nodarbība

Tematiskā ievirze: *Ūsiņš jāja pār kalniņu*

Mācību saturs: Līnija, krāsa, apveids (laukums, siluets, forma). Māksla kā pasaules izzīņa. Dažādas tehnikas.

Uzdevumi: Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

1. Radīt priekšstatu par krāsaini pelēko krāsu un to daudzveidību.
2. Attīstīt prasmi savstarpēji kombinēt dažādus materiālus
3. Sekmēt izpratni par kombinētu kompozīciju

Radošā darbība (attīstošais aspekts) / kritēriji

4. Veicināt brīvības izjūtu spēlējoties ar dažādiem materiāliem

Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts) / kritēriji

5. Radīt priekšstatu par vasarīgas noskaņas dabā radīšanu.
6. Veicināt pasaules izzīņu mākslā.

Sasniedzamais rezultāts: Estētiskais pārdzīvojums radot vasarīgām sajūtām piesātinātu darbu.

Prieks par darba procesu un efektīgu rezultātu/pašapziņa un motivācija turpmākam darbam.

Skolēnu darbu vērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Pētījuma 1. posms – kontrolgrupa

3. un 4. nodarbība

Tematiskā ievirze: *Pasaules koks*

Mācību saturs: Akvareļu tehnika. Glezniecība. Pasaules izziņa, daudzveidīga vizuālā valoda. Grafika, līnija, laukums.

Uzdevumi: Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

1. Radīt priekšstatu par akvareļtehnikas iespējām
2. Attīstīt prasmi savstarpēji kombinēt dažādus materiālus un tehnikas
3. Sekmēt izpratni par vienotu kompozīciju

Radošā darbība (attīstošais aspekts) / kritēriji

4. Veicināt brīvības izjūtu spēlējoties ar dažādiem materiāliem un tehnikām

Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts) / kritēriji

5. Radīt priekšstatu par noslēpumainas noskaņas dabā radīšanu.
6. Veicināt pasaules izziņu mākslā.

Sasniedzamais rezultāts: Estētiskais pārdzīvojums radot noslēpumainām sajūtām piesātinātu darbu. Prasme analizēt koka formu. Prieks par darba procesu un efektīgu rezultātu/pašapziņa un motivācija turpmākam darbam.

Skolēnu darbu vērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Pētījuma 1. posms – kontrolgrupa
5. nodarbība

Tematiskā ievirze: Ainava

Mācību saturs: Māksla kā pasaules pārveidošana. Izmainīt pasauli (dizainuzdevumi).

Uzdevumi: Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

1. Radīt priekšstatu par telpiskuma radīšanas iespējām
2. Attīstīt prasmi savstarpēji kombinēt dažādus materiālus un tehnikas
3. Sekmēt izpratni par vienotu kompozīciju

Radošā darbība (attīstošais aspekts) / kritēriji

4. Veicināt brīvības izjūtu spēlējoties ar dažādiem materiāliem un tehnikām

Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts) / kritēriji

5. Radīt priekšstatu par telpiskuma iespaidu dabā radīšanu.
6. Veicināt pasaules izziņu mākslā.

Sasniedzamais rezultāts: Skolēna radošo spēju attīstība.

Bērnu darbu vērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Pētījuma 2. posms – eksperimentālā grupa

1. nodarbība

Tematiskā ievirze. Faktūru noslēpums

Mācību saturs. Faktūru daudzveidība un to attēlojums, faktūras raksturs (smagnējs vai viegls, kompakts vai izkliedēts, statisks vai dinamisks), atšķirīgu negludu virsmu atspiedumi, tekstūru veidošana, izmantojot rakstāmpiederumus, telpisks virsmas atveidojums, faktūru un tekstūru kolekcija, brīva, viegla un bezrūpīga spēlēšanās ar vizuālās izteiksmes līdzekļiem. Māksla kā spēle.

Uzdevumi: Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

7. Radīt priekšstatu par faktūru daudzveidību un to attēlojumu.
8. Attīstīt prasmi attēlot faktūras raksturu.
9. Sekmēt izpratni par negludu virsmu attēlošanas iespējām.

Radošā darbība (attīstošais aspekts)/ kritēriji

10. Veicināt brīvības un viegluma izjūtu veidojot telpiskus virsmas atveidojumus.
11. Rosināt skolēnu radošo darbību, veidojot faktūru un tekstūru katalogu.

Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts)/ kritēriji

12. Radīt priekšstatu par spēlēšanos ar vizuālās izteiksmes līdzekļiem.
13. Veicināt spēles prieku mākslā.

Sasniedzamais rezultāts. Radošas darbības pieredze, radot daudzveidīgu virsmu attēlojumus.

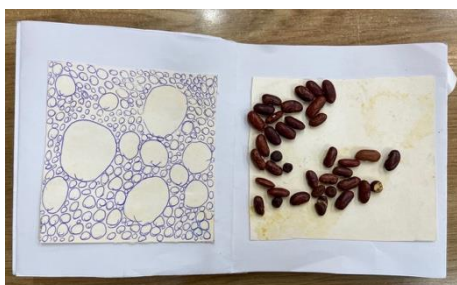
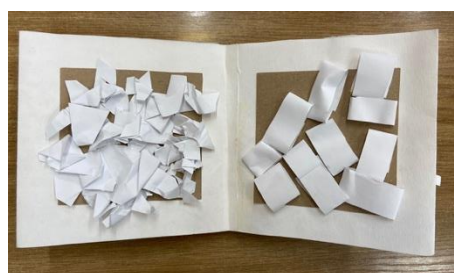
Prieks par darba procesu un efektīgu rezultātu/pašapziņa un motivācija turpmākam darbam.

Skolēnu darbu vērtējum pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Pētījuma 2. posms – eksperimentālā grupa 2. nodarbība

Tematiskā ievirze: Datora tastatūru dizains

Mācību saturs: Forma, krāsa. Dažādu materiālu kombinēšana. Originalitāte. Dizains. Tastatūra, tās sadaļas. Trīsdimensiju objekta konstruēšana, eksperimentējot ar dažādiem dabas un sadzīves materiāliem. Māksla kā pasaules pārveidošana.

Uzdevumi: Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

7. Radīt priekšstatu par formas un krāsas nozīmi priekšmetu dizaina veidošanā
8. Attīstīt prasmi savstarpēji kombinēt dažādus materiālus

Radošā darbība (attīstošais aspekts) / kritēriji

9. Sekmēt skolēna radošo spēju attīstību, radot idejas oriģinālai datora tastatūrai.
10. Veicināt brīvības izjūtu eksperimentējot ar dažādiem dabas un sadzīves materiāliem

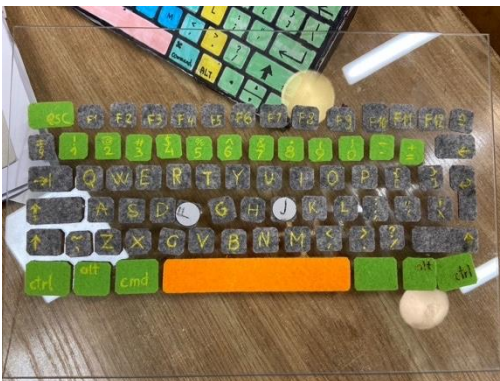
Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts) / kritēriji

11. Radīt priekšstatu par dizaina nozīmīgumu objekta veidošanā.

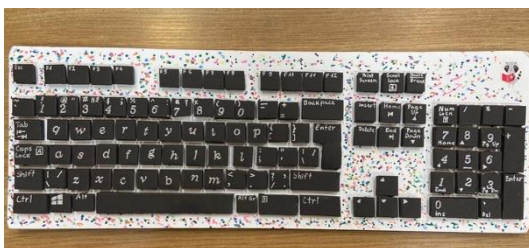
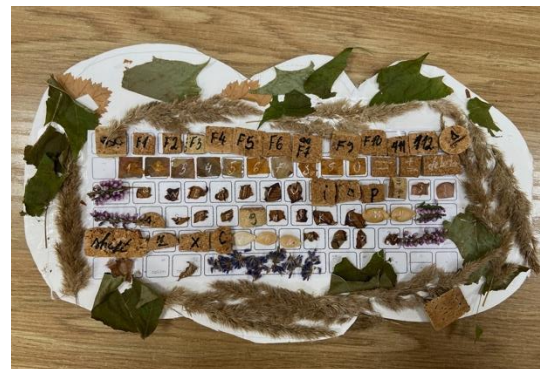
Sasniedzamais rezultāts: Spēja iztēloties iespējas būt radošam, inovatīvam un izmainīt un savu apkārtējo vidi ar mākslas palīdzību. Prieks par darba procesu un efektīgu rezultātu/pašapziņa un motivācija turpmākam darbam.

Skolēnu darbu vērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Pētījuma 2. posms – eksperimentālā grupa

3. nodarbība

Tematiskā ievirze: Mans draugs - Kaktuss

Mācību saturs: Trīsdimensionāla kaktusa veidošana izmantojot attēlu apstrādes programmu *3D Paint*. Forma. Kompozīcija. Pašvērtējums. Māksla kā spēle.

Uzdevumi: Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

7. Radīt priekšstatu par attēlu apstrādes iespējām.
8. Attīstīt prasmi savstarpēji kombinēt dažādas formas.
9. Sekmēt izpratni par vienotu kompozīciju

Radošā darbība (attīstošais aspekts) / kritēriji

10. Rosināt skolēnā aktīvu pētniecisku darbību, eksperimentējot ar attēlu apstrādes sniegtajām iespējām.
11. Pilnveidot prasmi novērtēt savu darbu.

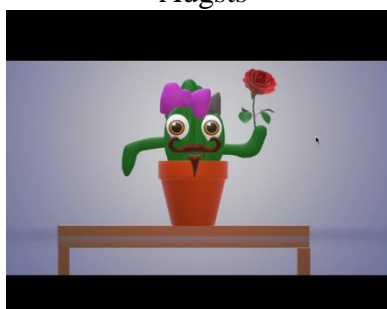
Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts) / kritēriji

12. Veicināt spēles prieku un mākslā.

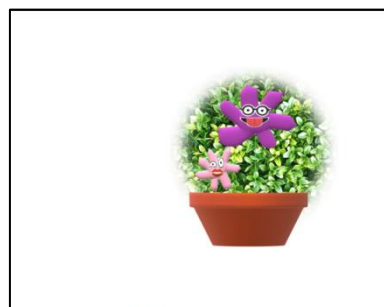
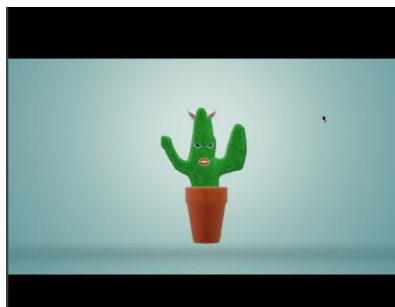
Sasniedzamais rezultāts: Radošas darbības pieredze, izmantojot modernās tehnoloģijas. Prasme analizēt kaktusa formu. Prieks par darba procesu un efektīgu rezultātu/pašapziņa un motivācija turpmākam darbam.

Skolēnu darbu vērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Pētījuma 2. posms – eksperimentālā grupa

4. nodarbība

Tematiskā ievirze: Faktūru noslēpums (2)

Mācību saturs: Virsmu raksturojoša tekstūra. Datorprogrammas *Paint* jeb *Molberts* rīki. Telpiskums. Tekstūru veidošana atbilstoši iepriekš veidotajam katalogam. Māksla kā pasaules izziņa.

Uzdevumi: Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

7. Radīt priekšstatu par virsmu raksturojošu tekstūru izveides iespējam, izmantojot datorprogrammu.
8. Attīstīt prasmi uzmanīgi vērot un analizēt iepriekš radītos faktūru/ tekstūru katalogus.

Radošā darbība (attīstošais aspekts) / kritēriji

9. Piedāvāt daudzveidīgus materialitātes uztveres un attēlošanas paņēmienus, veidojot digitālās tekstūras.
10. Rosināt skolēnā aktīvu pētniecisku darbību, eksperimentējot ar rīku izvēli tekstūru izveidē.

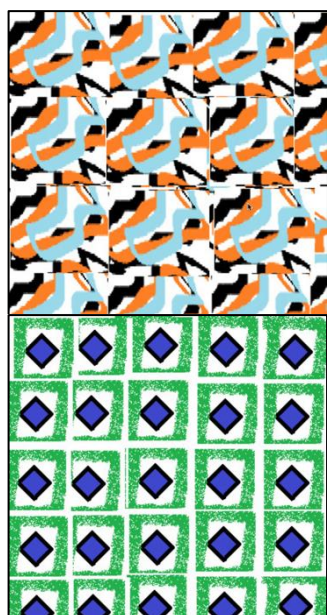
Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts) / kritēriji

11. Radīt priekšstatu par telpiskuma iespaidu radīšanu.
12. Veicināt pasaules izziņu mākslā.

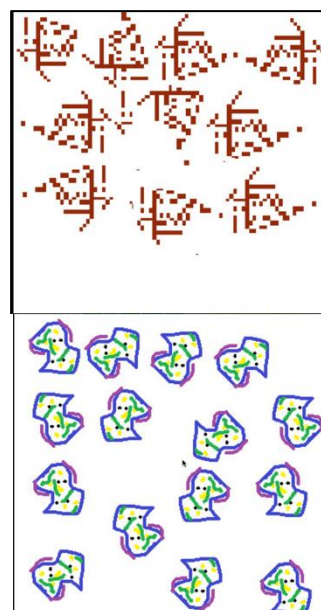
Sasniedzamais rezultāts: Skolēna radošo spēju attīstība.

Skolēnu darbu vērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Pētījuma 2. posms – eksperimentālā grupa

5. un 6. nodarbība

Tematiskā ievirze: Mans draugs - Kaktuss (2)

Mācību saturs: Forma. Tēlniecība, sīkplastika. Iepriekš izveidota trīsdimensionāla modeļa izmantošana. Telpiska objekta stabilitāte, līdzsvars, smaguma centrs. Dažādas vizuālās mākslas tehnikas. Plastikas darbu krāsošana. Māksla kā pasaules izziņa.

Uzdevumi: Mākslas valoda (izglītojošais aspekts)/ kritēriji

1. Radīt priekšstatu par sīkplastikas izmantošanu veidojot tēlniecības darbus.
2. Attīstīt prasmi izveidot telpisku objektu, izmantojot paša radītu vizuālo materiālu.
3. Sekmēt izpratni par telpiska objekta stabilitāti, līdzsvaru un smaguma centru.

Radošā darbība (attīstošais aspekts) / kritēriji

4. Veicināt viegluma izjūtu spēlējoties ar dažādām vizuālās mākslas tehnikām.

Māksla kā kultūras sastāvdaļa (audzinošais aspekts) / kritēriji

5. Veicināt pasaules izziņu mākslā.

Sasniedzamais rezultāts: Skolēna sociālo spēju attīstības sekmēšana vērojot un attēlojot telpiska objekta formu.

Skolēnu darbu vērtējums pēc izvirzītajiem kritērijiem un rādītājiem:

Augsts

Zems

Aizraujošas vizuālās mākslas stundas

Sveiks! Aizpildi, lūdzu, šo anketu! No Tavām godīgajām atbildēm mēs noskaidrosim, cik interesantas ir vizuālās mākslas stundas. Atzīmē vienu atbildi pie dotā apgalvojuma.

* Nepieciešams

1. Patīk piedalīties vizuālās mākslas stundās *

	1	2	3	4	5	
Pilnībā nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Pilnībā piekrītu

2. Man ir svarīga skolotāja uzslava mācību procesa laikā *

	1	2	3	4	5	
Pilnībā nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Pilnībā piekrītu

3. Es vizuālās mākslas stundās jūtos brīvi, rotaļīgi *

	1	2	3	4	5	
Pilnībā nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Pilnībā piekrītu

4. Stundā tiek izmantotas tehnoloģijas (datori, interaktīvas spēles, planšetes, projektoru u. c.) *

	1	2	3	4	5	
Pilnībā nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Pilnībā piekrītu

5. Radīt mākslas darbu izdodas tad, kad ievēroju noteiktus kritērijus *

	1	2	3	4	5	
Pilnībā nepiekrītu	☐	☐	☐	☐	☐	Pilnībā piekrītu

6. Man patīk, ja skolotājs iepazīstina ar mācību stundā veicamo uzdevumu tās sākumā *

Pilnībā nepiekrītu 1 2 3 4 5 Pilnībā piekrītu

7. Uzdevumus, kuriem es pats/i varu noteikt darba izpildes gaitu, es veicu ar lielāku interesi *

Pilnīgi nepiekrītu 1 2 3 4 5 Pilnīgi piekrītu

8. Mājās dalos ar to, ko esmu uzzinājis vizuālās mākslas stundās *

Pilnībā nepiekrītu 1 2 3 4 5 Pilnībā piekrītu

9. Visvairāk vizuālās mākslas stundās mani interesē un aizrauj... *

Jūsu atbilde

10. Jūtos gandarīts/a par... *

Jūsu atbilde

Iesniegt

Nekad neiesniedziet paroles, izmantojot Google veidlapas.

Uzņēmums Google nav šī satura autors un to neatbalsta. Ziņošana par ļaunprātīgu izmantošanu - Pakalpojuma sniegšanas noteikumi - Konfidencialitātes politika

Google Veidlapas

GALVOJUMS

Es, Mārīte Ogorodnikova

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

Mārīte Ogorodnikova

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums: 09.12.2020.

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Bakalaura darbs “**Motivācijas sekmēšana 3. - 4. klašu skolēniem vizuālās mākslas stundās**”
izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors Mārīte Ogorodnikova

(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs Docente, Dr. paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Bakalaura darbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 2020.gada _____ sēdē, protokola Nr. _____

vērtējums _____

(vērtējums)

_____ (vērtējums vārdiem)

Valsts pārbaudījuma
komisijas priekšsēdētājs _____

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

(paraksts)